

La vida moderna

Josep Maria Valls i
Vicens

La Vida Moderna

DRAMA

EN

TRES ACTES Y EN PROSA

ORIGINAL DE

Joseph M.ª Valls y Vicens

Lema: *In sudore vultus tui vesceris*
pane. Genes. III. 19.

BARCELONA

IMPRESA "LA RENAISSANCE," XUCIÀ, 12, BAIXOS

1894

Aquesta obra es propietat del autor,
y sense 'l seu permís ningú podrà tra-
duhirla, representarla ni reimprimirla.

D. Joan Molas y Casas, qual despatx
se troba en lo carrer del Hospital, núm.
12 y 14, pis segon, n' es l' únich en-
carregat y ab ell deurán entendres tots
los teatres y societats que vulgan re-
presentarla.

Queda fet lo dipòsit que marca la
lley.

Al eximio Mestre y gran poeta,
to Pt. Fascinto Verdader, pobre, su
humil amico y admirador:

El autor

LA VIDA MODERNA

Nomen. Numen. Lumen.

LA VIDA MODERNA

DRAMA

EN

TRES ACTES Y EN PROSA

ORIGINAL DE

JOSEPH M.ª VALLS Y VICENS

*Lema: In sudore vultus tui vesceris
pane. Genes. III. 19.*

BARCELONA

IMPRENTA "LA RENAIXENSA," XUCLÀ, 13, BAIXOS

1899

Al Reverent Sr. D. Ignasi Verdós y Maurí, pbre.

*Cariàsim Ignasi: Jo no sé si
tú t' recordas de mi, com jo de tu.
Lo que si'm consta per manera
certa y positiva es, qu' aquella ger-
manívola amistat que fèu un, de
nostres dos cors, en los agre-dolços
dies de nostra joventut ó en los ja
llunyans temps de nostres ilusions
primerenques, ni s' ha refredat en mi
ab lo gel de ton silenci, ni ha min-*

vat un borrall ab l'amargor de ta ausencia: com marisch arrajat á les roques, aixís es élla perx tu, sense que l'hajan esborrada ni feta mou- rer les onades dels anys, ni los etzars capritxosos é incansables tribulacions de la vida.

Tal volta durant lo temps (que, amedit per mon carinyo, m'apar de segles) transcorreut de desde l'jorn en qu'emprenquères lo nóu camí de ta jelegrinació damunt la terra, haurán arriuat fins á tu los planys y queixes de mon anyorament: nó aixís fins á mí les teves, si hi son ó han existides, ab lo qual m'has

condemnat al martiri de la incertitut ó al crudel ostracisme de tes noticies que, com una gota d'aygua pera l'assedegat, servit m'haurian quan menys de consol y refrigeri.

No obstant, alguns colps m'ha paregut qu'adintre del meu repercutian les pulsacions de ton cor—que tant m'estimá!—com si fossen doloroses y, emboyrantme de tristesa, no he sapigut llavors si debia plányert' pera aconsolarte en tes solitaries afliccions, ó admirarte y envejarte ensemps, en lo heróich de ton sacrifici.

Jo, prou voldria ésser oraneta

pera oolar ahont tui ets y hostatjar-me en ta mateixa celda; però, ja que no juga ferho per mancar-m' les ales, vindrà à véurer-t' aquest mon llibre que t' dedico, y allà hont tui sies, te parlarà de mi tot trasmetente quins son los meus desitjos envers l' ausent amich del ànima y quins los meus prechs al deixeble de Jesús que casa y família y honors y dignitats deixà com à feixuga càrrega, pera seguirlo y amarlo ab la caritat modesta y ab lo foc inextingible de les ànimes privilegiades.

¡Qu' Ell te benehesca à tot' hora,

*anyorat Ignasi!; y quan tes con-
sagrades mans l'aixequen damunt
del altar sant; quan absort l'esperit,
aclaparada la inteligencia y tremo-
lós lo cor lo tingas tu en lo sacrosant
sacrifici á frech de llàvi, demà n'ali
quelcom... lo que tú vulguis, pera
ton amic de semyre!*

L' autor.

DICTÀMEN
DEL
CONSISTORI DE MANTENEDORS
DELS
JOCHS FLORALS DE VALENCIA

**D. Teodoro Llorente Falcó, Secretari general de
Lo Rat-Penat, Societat d'amadors de les glo-
ries valencianes.**

**CERTIFIQUE: Que en lo dictàmen que
donà l' Honorable Consistori de mante-
nedors dels Jochs Florals—celebrats per
esta corporació lo dia 28 de Joliol d'
aquest any — constituït per los senyors
D. Honorat Berga Garcías, Excm. Sr.
D. Joseph Canalejas Mendez, D. Roch
Chabás, D. Jogím Casañ, D. Joseph M.ª**

Puig Torralba, D. Alvancí Amorós y D. Joan Peyró, sobre les composicions presentades, se llig lo següent que á la lletra diu així:

«Composició dramática en ú ó més actes.—Lo drama LA VIDA MODERNA reu-nix condicions molt acceptables; demostra en son autor excelents condicions pera la lliteratura dramática. L' argument se presta y està elegit ab gran tino y cò-neiximent dels resorts artístichs, que son necesaris en tota obra dramática, soste-nint ab interés y complacencia l' acció, sense acudir á efectes dramátichs de inve-rosímil sosteniniment, y portant lo de-sarrollo de l' obra sencilla y llógicament á son fi proposat.

Les condicions exigides per la pre-ceptiva se complixen de una manera na-tural sense violencia ni amanerament en l' enllaç de les escenes. Los personages están ben estudiats y los caracters ben sostinguts, lo qual demostra les envejables condicions que l' autor poseix pera 'l cul-tiu del art dramátich.

Un estudi psicológich fet ab consencia

del cor humà ha donat per result els tipos que l' autor nos presenta.

La prosa es robusta, sobria y elegant, sense ser ampulosa, y apropiada al asunto y educació dels personages.

Per asó, tenint en consideració lo Jurat lo mérit d' aquest treball, lo cregué mereixedor á una recompensa y acordá concedirli al autor lo títol de Soci de Mérit de la Societat, sense rebaixar la de la categoria de premi ordinari.»

Y pera que conste, á petició de D. Joseph M.ª Valls y Vicens, lliure la present, que ab lo vist plau del senyor President y sagellada ab lo d' esta Corporació, firme en Valencia á once de Novembre de l' any mil vuytcents noranta tres.

V. P.

Lo President,

Lo Secretari,

H. BERGA GARCÍA.

T. LLORENTE FALCÓ.

PERSONATGES

D. JOAN

» ENRICH }
D.ª CARME } pares de

GUILLÉM y

ROSETA

MOSEN MANEL, germà de D.ª Carme.

PAU, vell criat de la família de D. Enrich.

Metje, Jutje, Actuari ó Escribá, Procurador,
Dos algutzils.

EPOCA MODERNA

(Dreta y esquerra, les del espectador.)

LA VIDA MODERNA

ACTE PRIMER

L'escenari representarà una gran sala, de les anomenades de confiança, adornada ab riquesa y luxo. Entre 'ls mobles, hi figurarán una arca de noguera ab calaixets de segret y un elegant piano. La escena estarà il·luminada per un quinquar, artístich y de gust modern, fácil de manejar. Elegants cortinatges (de damás ó de vellut d' Utrech) quadros al óli, fanchs, etc., bèn col·locats y distribuïts convenientment, completarán la decoració. L'acció passa á Barcelona uns quants anys enredera.

ESCENA PRIMERA

D. ENRICH y D. JOAN

(Aquest entrant y dirigintse á saludar á n' aquell ab grans mostres d' intimitat.)

D. JOAN

Aquí 'm tens, Enrich: dispénsam' si no he sigut del tot amatent en correspóndre á ta cita. Una liquidació urgent y un telégrama intempestiu, m' han fet entretenir al escriptori més temps de lo que 'm pensava.

D. ENRICH

No 'm venfa tampoch de cinch minuts, Joan: aixís, méntres t' esperava, he acabat lo despatx de la firma... y...; ¿dús préssa?

D. JOAN

Sempre 'n tinch y may ne porto pera tú;... ¡ja ho saps!...

D. ENRICH

Mellor: aixís, ab més catxassa, podré ara parlarte del negoci ó del assumpto qu' á Llotja t' he dit volfa consultarte.

D. JOAN

Estich á ta absoluta disposició. (*Pausa curta. S' assekuen los dos un aprop del altre encenent abans un cigarret.*)

D. ENRICH

(*ab ingenuitat y pena.*) Tú saps, Joan, lo desgraciat qu' he sigut d' un temps ençá en lo joch y en la «Bolsa,...» ja no 't parlo del negoci, hont apar que hi plouhen «las quiebras»: en aquest, com en aquella, la sórt se m' ha girat d' una manera abrumadora.

D. JOAN

(*assentinthi,*) Sí... sí; realment; y si ara no fas «bones...»

D. ENRICH

¡Oh!... lo cás es que ni esperances tinch de poguerles ni tantejar, puig, parlante ab confiança, me trobo ofegantme;... ab aygua al coll!

D. JOAN

(*frigidament sorprés.*) ¡Home... home!... ¿y cóm?...
no 'm creya que fòs tant...

D. ENRICH

(*ab gran abatiment.*) ¡Es aixís!... estich arruinat!..

D. JOAN

(*ab dampnada intenció.*) ¡Bá!; no t' encaparris, En-
rich: comptas ab mil recursos encara: tèn nom-
brosos corresponsals... molts que són de lluny...
fins al Nort-América; . en la caixa guardas di-
pòsits;... tèns...

D. ENRICH

(*interrompentlo.*) ¡De tot he usat y fins... abusat!...

D. JOAN

¡No 't desesperis!...: ab poca aygua, te negarías,
home!... ¿Arraulirse en lo negoci devant d'un
perill?... ¡bá!, acut al crédito!...

D. ENRICH

¡Es tart!... tinch ja barrades ses portes...

D. JOAN

¡Descompta pagarés!...

D. ENRICH

Ab ton aval... encara; ab ma sola firma... es impos-
sible, puig ni al Banch ni enloch, me la volen.

D. JOAN

Empenya... ó vénte 'ls «valors,...» teus ó dels altres,
qu' aixó poch importa méntres te fasses ab di-
ners... de moment...

D. ENRICH

¡No 'n conservo ja ni una lámina!... ¡tot es á la «baraca!»...

D. JOAN

(*ab calma.*) No 't desesperis: veyám; busquém un médi...

D. ENRICH

Per aixó t' he dit que vinguesses;... (*ab afany.*)
per aixó t' acabo d' ésser franch, més que á un germá...»

D. JOAN

(*després de cavil·lar.*) No sé... (*com si parlás ab si mateix.*)

D. ENRICH

Jo, no n' hi veig no més qu' un... un de tot soll...

D. JOAN

¿Quín es?... (*fingint sorpresa é interés.*)

D. ENRICH

¡Tú!...; tú ets qui 'm pots salvar.

D. JOAN

¿Jó?... ¡ay Enrich!... (*ab mostres de gran conturbació, fingida.*)

D. ENRICH

Sí;... tú, si vols, pòts salvarme de la deshonra!...

D. JOAN

Moments abans... ¡sí!; però, ara (*abaixant la veu y demostrant greu sentiment.*) me trobo si fá no fá com tú!...

D. ENRICH

(esglayat.) ¿Es cert?... oh! quín horror! *(colpejantse 'l cap.)*

D. JOAN

La soptada baixa d' aqueixa tarde... m' ha partit pe 'l mitj!...

D. ENRICH

¿Aixís, donchs,... no hi ha remey?...

D. JOAN

(ab freda impassibilitat.) Sí, home, sí; pera tot n' hi ha, mancos per' la mort. No sigas criatura... y domínat'... Veurás.

D. ENRICH

(obrint un palm d' ulls.) ¿Qué?...: ¿tú comptas?...

D. JOAN

(ab aplóm.) Salvarte... y salvarme!...

D. ENRICH

¿Cóm?...

D. JOAN

Senzillament: tornant á jugar aquesta nit.

D. ENRICH

(esverat.) ¡Impossible!: aixó fora una bojería criminal ó... una infámia!...

D. JOAN

(ab fredor.) O... una ximplesa 'l no ferho, Enrich! Ascóltam: la fortuna es mudable y capritxosa: temptém-la, donchs, puig ¿quí t' assegura que no se girará á favor nostre? ...

D. ENRICH

(parlant inconscientment) Sí;... sí; però...

D. JOAN

Un colp de dáus bèn donat, ó una jugada en la
que hi arrisquéu lo tot pe 'l tot, encara pot fer-
nos semblar un somni, lo terrible perill que 'ns
amenassa...

D. ENRICH

(asserenantse) Oh, nó!; no pót ser!; vaig prométre
á la Càrme que no jugaria més y... vull cum-
plirho!

D. JOAN

¡Precisament quant fentho, t' enfonsas!...: ademés,
les dones, ¿qué hi entenen ab aixó?... com lo gat
á fer culleres...

D. ENRICH

Si no hi entenen, ho preveuen!: ¡bè massa, Joan,
que per no haverme escoltat á la Càrme, me 'n
remordeix la consciencia!

D. JOAN

(ab agre reconvenció) ¿La consciencia?... un home
de negócis no 'n deu tindre...; y si 'n tè, y no la
ofega..., pitjor per éll!

D. ENRICH

(soptat y reptantlo) ¡Joan?

D. JOAN

(fredament) Aquest, es lo meu modo de pensar: si
no t' agrada, no 'l prengas; no sé que dirthi!

D. ENRICH

Y... l' honra?... y la justicia?...

D. JOAN

¡Riqueses tingas Enrich! la vida moderna vol aixó y aixó demana... *(ab profón cinisme.)*

D. ENRICH

¡Tens molta rahó! *(queda pensatiu y reflexionant.)*

D. JOAN

¿Perqué t' hi pensas, donchs?: coratje, home; segueix mon consell d'amich: en últim cas, la frontera.

D. ENRICH

(lluytant ab sa consciencia) ¿Y la Cárme?... y mos fills?... si perdéssem, fora horrorós!...

D. JOAN

¿Y si guanyém?... ¿y si fém bones?... *(aixecantse decidit)* Mira; jo vaig á probarho: sols me queda 'l temps justet pera dinar, péndre 'ls guants y assistir á l' ópera... ¿vols venirhi?...

D. ENRICH

Nó;... nó... *(veyent que D. Joan se'n va y alsantse pera aturarlo)* esperat... *(reflexiona.)* Sí; sí; vindré, però ab una sola condició!

D. JOAN

Decideix-te! *(á part)* ¡ja 't tinch! *(reprimintse.)*

D. ENRICH

La jugada, debém ferla junts y á... *(decidintse)*
«á l' alsa!...»

D. JOAN

Com tú vullas...

D. ENRICH

¿T' apar aixís?

D. JOAN

Bè del tot, Enrich: quedém en córrer la mateixa
sòrt; ó fugirém tots dos, ó tots dos serém altra
volta millonaris...

D. ENRICH

¡Gracies, Joan! (*donantse les mans ab efusió.*)

D. JOAN

Fins al Liceo ¿eh, Enrich? (*anántsen'.*)

D. ENRICH

Sí. (*acompanyantlo*) A revéurer, Joan! (*se'n va
aquest.*)

ESCENA II

D. ENRICH *y, més tart*, EN PÁU

D. ENRICH

(*assentantse cavilós*) No sé quin ascendent té so-
bre meu: (*per D. Joan*) son accionat, son modo
de dir... l' accent mateix de sa véu m' apareixen
ser com una corrent magnética que m' hi subjec-
tan... Ja en lo col·legi, sa voluntat era la meva...
(*aixecantse y caminant neguitós amunt y avall*)
¡Mal haja l' hora en qué!...: més... ¿quina culpa
hi té éll?...: li demano un consell..., me 'l dóna
y... santes pasqües... Ell es home de bè; també
jo... ¿Home de bè?... ¿ho es ó pot dírsen' qui juga

lo qu' es seu y lo que no es?... *(reflexiona)* Sí, sí; ma consciencia s' esvera al pensar tan sols que puch ésser un estafa...; quin martyri...

PAU

(entrant ab molt respecte) Mi senyor...

D. ENRICH

¿Qué hi ha, Páu? *(ab contrarietat y sorpresa desagradable)*

PAU

Res de nou, mi senyor; però com ¿m' entén? es una mica tart, los dependents...

D. ENRICH

¿Los dependents!... ¡ah, sí!; me creya que ja eran fora... Dígalshi que se 'n poden anar...

PAU

Tenint son permís...

D. ENRICH

Adverteix al tenedor que vaja á esperar mes ordes al Liceo.

PAU

Además, mi senyora D.ª Càrme y 'ls senyorets, preguntan si...

D. ENRICH

Que no m' esperin: haig de surtir ara... desseguida...

PAU

¿No tornarà aviat?...: dispénsim la pregunta, mi senyor, perque...

D. ENRICH

No ho sé; però per si m' entretingués, dígalshi que comensin á sopar... y que no passen ánsia...
(*Se 'n va En Pau.*)

ESCENA III

D. ENRICH

¡Cóm quedaré!... oh! aquesta idea... aquest dubte, se 'm clava al mitj del front com unes grapes de ferro... ¿Qué fer?... ¡Bá! surtím... però ¿cap ahont y pera qué?... Seguiré lo consell d'en Joan... ¡oh!; y éll, de qui 'm reflava, se trova també arruinat... perdut com jo mateix!... ¡Qui ho havia de dir..., pobre? (*pausa curta y dolorosa*) ¡Aixó es insufrible! Si no puch refer ma posició, demá, mon nóm rodolará de boca en boca exacerat, infamat... malehit per tothom...; y després, vindrán mos acreedors famolenchs, despiatats, inexorables..., molts, ab rahó; altres, sens' élla. . y tots marcantme ab la estigma del estafa... (*pausa*) Si no jugo... y no torno á ésser rich, ma esposa y mos fills haurán d' amagarse com á sers despreciables pera que no los signen ab lo dit per la mava culpa... Oh, nó! jamay!... (*passantse nerviosament*) ¡Qué fer...; qué fer?: Surtím; necessito ayre; necessito respirar; á n' aquí, 'm cremo... Lo front, me 'l sento ruhent com planxa de ferro á punt d'enmotllarhi la marca que may més podrà esborrarse .. Esbargintme, potser, m' acudirá una idea... ó puch topar ab un amich qualsevol que 'm salvi... ¡Aném..., surtím! (*prén lo sombrero de copa y se 'n va adelerat, mitj boig.*)

ESCENA IV

PAU y, més tart, D. ENRICH

PAU

(*entrant*) D. Enrich!; mi senyor D. Enrich!... (*vegent que no hi es*) Ah!; ja no hi es. (*pausa curta*) Jo no sé 'l que passa; tot son llágrimes, angúnies, tristeses en uns y en altres: los dependents rondinan y trevallen de mala gana; donya Càrme, mi senyora, suspira tot sovint ó plora d'amagat; lo senyoret va decandintse d'una melangía extranya; la senyoreta, gayre-bè no sab ja lo qu' es una tecla, ni una nota..., éll, mi senyor, sempre encaparrat..., de mal humor..., pensívol .. ¿Qué passa aquí, Dèu meu?; ¿es de bó que 'l carro los hi va pe 'l pedregal?... han despatxat dissimuladament tot lo servey; no van, com abans, al teatre ni donan reunions... Jo, prou pregunto y prou ascolto, encara que discretament, pera aclarirme aquest embull..., però ni rés sé, ni rés entench. ∴ la «Bolsa» puja... la «Bolsa» baixa...; aném, sí!; com si 'm diguessen Llucia... ¡Pobres senyors!; si élls sabían quant me fan patir... y quant los estimo... (*adonantse de que entra D. Enrich.*)

D. ENRICH

(*entrant abatut.*) Ni pau adins,... ni pau á fora: allí, com assí... (*s' assenta en un silló: ab molt d' abatiment.*) ¿Qué fer, pera salvarme?

PAU

(*à part.*) ¡Ni m' ha vist, pobre senyor!... ¿qué deu passarli?... (*reflexiona un moment.*) ¡Ah! ¿qui sap si li oferís?... ¿y si s' enfada?

D. ENRICH

(*à part, resolguentse.*) ¡Jugaré! ¡no hi pensém més!... perdut per perdut, tentém la sort!...: ó caixa ó faixa! qui no s' arrisca, no...

PAU

(*decidintse y à part.*) Surti com vulga:... ja li diré de manera que no 'l puga ofendre. (*alt y com si acabés d' entrar.*) ¡Mi senyor!

D. ENRICH

(*sobtat.*) ¡Oh! (*alt y dissimulant.*) ¿Qué vols, Pau?...

PAU

¿Me permet, sa mercé, ferli una pregunta?: no s' incomodi ¿m' entén, mi senyor? perque no la hi faig ó no la hi vull fer pas per batxillería (*ab certa perturbació y temor.*)

D. ENRICH

Ja sé que no ets tapaner ni indiscret: parla.

PAU

Veuré, mi senyor: ab los anys que porto al servey de ses mercés ¿m' entén? he fet, ab mos estalvis, una mica de bossot; y com los diners apilerats de res aprofitan y, per altra banda, á un comerciant, per molts que 'n tinga, may li fan nosa, voldría que sa mercé los posés á guany...

D. ENRICH

(*à part.*) ¡Oh quina tentació!... (*alt.*) Nó, nó, Pau; guárdatels!... mon negoci es una mica perillós y... (*à part.*) ¡Si me 'ls deixés! (*alt.*) Sentiría qu' una desgracia qualsevol...

PAU

No s' hi pensi sa mercé: si 'ls vol...

D. ENRICH

(*dubtant.*) Nó, nó, Pau: agrahesch ton bon desitj...

PAU

(*interrompentlo.*) Síguim franch, D. Enrich:... sa mercé, los necessita.

D. ENRICH

¿Qui t' ha dit tant?... (*avergonyit y enutjat.*)

PAU

(*concírs.*) Perdónim', si l' he ofés:... però ¿m' entén? jo noto que d' un temps ençá, tot li va de mal á pitjor: son cotxe, no surt may, perque se li moriren los cavalls y no li acava d' arribar un altre tronch; lo servey de la casa ha quedat reduhit, casi puch dir avuy, á ma humil persona; l' alegría, abans senyora d' aquesta familia, n' ha fugit completament... sa mercé ¿m' entén? abans tan campetxano, no gasta ara bon humor y... ¡francament! tot aixó 'm punyeix lo cor de tal manera que si ab sanch de mes venes los hi pogués tornar, créguim, D. Enrich, ho faría desseguida! (*contenintse 'l plor.*)

D. ENRICH

(*ab emoció intensa.*) Si, Páu: tú ho has endevinat; necessito diners... y en lloch ne trobo...

PAU

¿Per qué no m' ho deya més aviat?...

D. ENRICH

(*à part.*) ¡Quina vergonya!... (*alt.*) No hi hauria atinat may; més, ja que 'n téns, déixamels' per' aquesta nit tan sols!...

PAU

No s' amohini per' aixó, D. Enrich: t'ngals' tant com vulla perque ¿m' entén? jo pera res los necessito!...

D. ENRICH

¡Gràcies, Pau!... m' has tret un pés de sobre... ¡ni tú t' ho pots afigurar!... més, no 'n digas res á ningú ¿sents?... ¡á ningú!... ni á D.ª Càrme!... (*ab agitació creixent y rezelós.*)

PAU

¡No faltava més... mi senyor! ¿jo dirho?... m' entén?... ¡Dèu me 'n reguard!...

D. ENRICH

Pórtamels', donchs!

PAU

¡Vaig á cercarlos!: qu' alegre estich, mi senyor!;... qu' alegres estarán també élls, poguent tornar á véurer la llum del sol!... casi tots los guardo en or... tal com m' han anat venint de les máns de sa mercé, de mi senyora D.ª Càrme y dels senyorets al ferme algun regalet pé 'l sant respectiu... ó en les grans festes...

D. ENRICH

¡Bè!; ja m' ho explicarás demá:... vés, vés á buscármels.

PAU

(anàntsen' y tornant no capiguenthi d' alegria.) Hi corro...; més estich tan cufoi y satisfet per acceptarmels' sa mercé ¿m' entén? que...

D. ENRICH

¡Afányat', Pau!;... però guárdaten' algun...

PAU

¿Qué me 'n guardi? .. si casi no farán una mosta: no crech que tots plegats passen de setanta unses...

D. ENRICH

Pochs ó molts... ja 'm servirán: cúyta... cúyta!

PAU

¡Ni sé 'l que 'm faig! *(anàntsen' y tornant cap á don Enrich com pera explicarli alguna cosa.)* ¡Jo que no m' atrevia!...

D. ENRICH

(neguitós.) Ja m' ho contarás un' altra estona... *(aquell se 'n va, però don Enrich lo crida.)* Ah!; ascólta, Pau.

PAU

¿Qué mana, mi senyor?

D. ENRICH

Apréssat; però quan tórnis, si hi hagués algú assí, dígam' que 'l criat de don Joan me demana.

PAU

¡Pérdi cuydadol!... vindré desseguida... *(se 'n va.)*

D. ENRICH

¡Pobre servidor! *(se posa á caminar amunt y avall molt preocupat)* ¡Dèu vulga que 't puga recom pensar!... *(per En Pau.)*

ESCENA V

D. ENRICH, D.ª CARME y, *més tart*, EN PAU

D.ª CARME

(entrant.) Me creya qu' érats fora, Enrich *(molt carinyosa.)*

D. ENRICH

(afectuds.) Acabo d' arribar; he degut sortir...

D.ª CARME

M' ho ha dit en Pau, y puig que ja has tornat, *(agasantlo amorosament pe'l coll.)* espero que 't quedarás á ferme companyia...

D. ENRICH

No; Càrme; tinch un compromís ineludible y. .

D.ª CARME

(interromptlo.) ¡Un compromís!; ¡quántes y quántes vegades m' has donat, Enrich, la mateixa excusa que s' ha tornada després en una amarga font de llágrimes!...

PAU

(desde'l fondo, va á entrar, però al adonarse de donya Càrme, diu.) ¡Ah! hi ha la senyora,... esperaré una miqueta...

D. ENRICH

Avuy, no será aixís; créume. En Joan m' ha promés encara no fá un' hora á acompanyarlo al Liceo, hont s' estrena un' ópera d' un Mestre catalá... y...

D.ª CARME

Ho he llegit;... però, Enrich ¡no hi vajas!

D. ENRICH

(*afalagantla.*) ¿Que no hi vaja... cabalment avuy en que per escáurershi tal novetat seria més notada que may la meva ausencia?...

D.ª CARME

¿Qui vols que s' hi fixi?.... (*procurant reténir-lo.*)

D. ENRICH

¿Qui vull?... tothom, dóna; sobre tot, quan ja 's comensa á murmurar y á estranyarse de que no sigas tú may al palco!...

D.ª CARME

(*ab pena.*) ¡Que, com tantes altres coses, ja no es nostre!

D. ENRICH

¡Es cert!... (*á part.*) ¿Que la hi diré? (*alt.*) motíu de més pera dissimular:... la professó nos ha d' anar per' dins!...

D.ª CARME

¡Compláume, Enrich!; quédát' á casa... (*atras-santlo.*)

D. ENRICH

No pot ser, Cárme!; considera que... (*irresolut y fluctuant.*)

PAU

(*desde la porta.*) Mi senyor... (*per donya Cárme.*) Si pogués distréuer-la!

D. ENRICH

¿Qué hi ha, Pau?... (*dominant sa emoció.*)

PAU

Ab permís de ses mercés... (*acaba d' entrar.*)
acaban de dur aquest parte... (*lo dona á don Enrich*) y además ¿m' entén? don Joan ara tot just ha enviat un recado... dihent que l' espera...

D. ENRICH

¿Veyám? (*prenent lo telégrama que desclóu, assegint á En Pau.*) contesta al criat que hi vaig desseguida. (*En Pau li fa un signe d' inteligencia y se retira.*) ¿Has sentit, Càrme?

D.ª CARME

¡Per mes desdixes!...

D. ENRICH

(*tot llegint lo telégrama*) Al contrári, dóna: ¡sí, sí!
(*ab mostres d' alegría*) aquest telégrama m' avisa una bona noticia.

D.ª CARME

(*desconfiant*) Méntres després no se 'ns torne en desgracia!

D. ENRICH

No prediques lo mal temps, qué massa que vé per éll tot sol, Càrme: la fortuna cambia y...

D.ª CARME

(*interrompentlo*) ¡La fortuna! ¿qui pot fiarse d' élla?: lo treball constant y honrat es lo que may falta; però ¿aquélla? es cega y mudable...

D. ENRICH

¡Quimeres teves! idees rancies, esposa!; y si nó;

llegeix y 't convencerás (*entregantli 'l telégrama qu' ella no prén*) per tos propis ulls, de que la sórt m' ha donat un tom favorable. .

D.ª CARME

¿Que hi entenç jo, ni ganes, ab aixó, Enrich?...; però lo cert es que tú, no has volgut, ni vóls encara, seguir mos consells, ni ascoltar mos prèchs trobantnos avuy, pitjor qu' ahir... y demá, pitjor qu' avuy... quan abans de posarte á «bolsista» per l' afany de ser millonari, vivíam tranquils... contents...

D. ENRICH

¡No t' espantes, Càrme!; déixam refer mon capital y...

PAU

(*desde la porta*) Mi senyor...; lo criat...

D. ENRICH

(*á En Pau*) Surto deseguida, Páu: (*á D.ª Càrme*) Ja ho véus, esposa meva; no puch ferlo esperar més temps... (*impacient.*)

D.ª CARME

¡Vés, vés, Enrich!... ¿téns los guants?; arréglat una mica, al menys!...; endúgaten l' abrich... (*lo vá arreglant amorosa y al acabar, lo besa, dihentli*) ¡tant goig que fás!

D. ENRICH

¿Te quedarás contenta? (*besantla.*)

D.ª CARME

¡Contenta... sense tú y ab aquet punxant rezel clavat al mitj del cor?... (*plora*)

D. ENRICH

¡No plores, per Dèu! (*aconsolantla*) ja veurás com al tornar del Liceo, podré dirte: ¡Cárme, som richs!...

D.ª CARME

¡Calla, calla, Enrich!: lo pensar tan sols ab lo modo com esperas rescabalar tes riqueses, m' esgla-ya... (*pausa curta y dolorosa*) ¡Oh, no!. Si realment fos de la mateixa manera com les has perdudes..., m' espantarías, Enrich, porque les creuría robades y ab dret en tothom á reclamárteles... ¡Esser richs pe 'l joch!... ¡quánta infàmia!...: val més ésser pobre!...

D. ENRICH

¡Cármel, tú desvariejas...: (*ab cert imperi, si bè ab dolcesa*) no es pe 'l joch... no es per éll com referé avuy nostra fortuna, sinó per medi d' una operació llejítima y del tot correcte de «bolsa...»

D.ª CARME

Y si 't surt al revés... ¿cóm ni de quina manera pagarás lo nóu deute, quan los vells nos aclapáran?...

D. ENRICH

¡Si tanta fos ma desgracia... En Joan me salvaría!..

D.ª CARME

¡Don Joan!... ¿don Joan?... (*ab dubte irónich.*)

D. ENRICH

¡Desconfías de tot y de tothom avuy!...

D.ª CARME

¡Sí, Enrich... mancos de Dèu!...

D. ENRICH

Tranquilísat', estás nerviosa y exitada... Retírat' d' hora, pera que al tornar... (*despedintsen' ab carinyo.*)

D.ª CARME

¡Tan mateix te 'n vas!... ménja alguna cosa al restaurant.

D. ENRICH

Sí, Càrme; ja 'm dól, més... ¿y 'ls nostres fills?...

D.ª CARME

En Guillelm ha surtit fa estona;... la noya, s' estará llegint ó resant en sa cambra...

D. ENRICH

Vaig á despedirmen'... (*se 'n va, pera tornar quan ho indiqui 'l diálech.*)

D.ª CARME

¡Tan bó y tan honrat!;... sos fills y jo, sóm l' alegría de sos ulls, però...

PAU

(*desde 'l fóns.*) Mi senyora;... (*no atrevintse.*) don Enrich... ¿es?...

D.ª CARME

Vindrà al moment, Pau... (*abstreta. Pausa silenciosa.*)

D. ENRICH

(*tornant*) Tampoch (*á donya Càrme.*) volia élla (*per sa filla.*) que me 'n anés... (*adonantse d' En Pau.*) ¿Altre recado, potser?

PAU

No fa gayre perque ¿m' entén?... *(no sapiguent que dir.)*

D. ENRICH

Ja ho véus, Càrme; en Joan déu impacientarse... y ab rahó. *(á En Pau, indicantli que prenga 'l sobre-tot.)* Prénlo... y pósamhi 'ls «gemelos...» *(En Pau lo prén y surt pera tornar desseguida duhentlo plegat y penjant del bras.)*

D.ª CARME

Poch li costa *(per don Joan.)* però menys, molt menys te costaria á tú complàurem'... si volguesses!...

D. ENRICH

Jo t' prometo, Carme, que 'l d' avuy, será l' últim compromís que contrauré, si m' ha d' allunyar de tú...

PAU

Mi senyor... *(entrant y allargantli 'l sobre-tot.)* ¿Vol que l' acompanyi fins al Liceo?... *(baix, á don Enrich.)* ¡Ja hi són!... los d' or... *(ab inteligencia y pe 'ls diners.)*

D.ª CARME

(á don Enrich, resignada y afectuosa.) ¡Dèu t' ascolti!...; més, ja que te 'n vas, prométem' tornar d' horal...

D. ENRICH

Aixís que puga... *(posantse 'l sombrero.)* Sí; *(á En Pau.)* acompanyam'... *(cambiant de pensar)* més, nó, que les senyores se quedarian soles... *(á donya Càrme.)* ¡A Dèu! *(besantla.)*

D.ª CARME

¡Adéu! (*abrassantlo y deixantlo ab racansa.*)

D. ENRICH

(*desde 'l fondo, havent ja prés lo sobre-tot, que se 'l endurá penjat al bras.*) Pera ta tranquilat, Cárme, si 's confirmés lo del telégrama, t'ho enviaré á dir per qualsevol de mos amichs. ¡Adéu! (*se 'n va acompanyantlo En Pau fins á la porta: per los accionats d' aquest se deduhirá que 'ls diners los hi ha posat á l' infern del sobre-tot.*)

D.ª CARME

¡Adéu! (*al véurel' á fora, exclama amarántseli 'ls ulls de llágrimes.*) ¿no será l' últim?...

ESCENA VI

D.ª CARME y ROSETA

D.ª CARME

(*assessantse abatuda.*) ¡Ja es fora, pobre Enrich!... éll, prou es bó... prou té un cor sensible y generós... però la «Bolsa...», lo jóch, la déria d' ésser millonari... lo trehuen de pullaguera y me 'l malmeten... (*queda en un abím de reflexions.*)

ROSETA

(*entrant.*) Mamá... ¿s' estava sola?...

D.ª CARME

Sola... nó, filla meva, puig fins quan no tením á ningú que 'ns fasse companyia... Dèu se troba al costat nostre...

ROSETA

Peró... *(adonantse de que 'ls ulls li espurnejan.)*
 ¿qué té, mamá? ¡vosté plora!...

D.ª CARME

Nó... no es pas res .. Roseta! *(procurant dissimular.)*

ROSETA

¿Perqué sempre tan trista, mamá? *(l' amanyaga)*

D.ª CARME

(suspirant.) Ah, ma filla!; hi ha recordances en la vida qu' encara qu' un no vulga, nos arrabassan dels ulls, com ho fá la tardor ab les fulles dels árbres, les poques llágrimes que 'ns hi restan!

ROSETA

(enternida.) ¿Véu com plorava?... no sía aixís, mamá: ¿oy qu' oblidará tot aixó que li causa tanta pena? *(á part.)* ¿Qu' es lo que passa?

D.ª CARME

Sí, Roseta; sobre tot si ton papá... *(dominantse pera no plorar.)*

ROSETA

¡Ja torna á posarse tristal... *(amoiçantla pera alegrarla.)* ¿qué no sap qu' éll la estima ab deliri?; es cert que 'ls négocis ¡pobre papá! lo preocupan... però, si per aixó vosté caygués malalta, ¿cóm ho faríam tots nosaltres?...

D.ª CARME

(dominantse del tot) ¡Téns rahó, ma filla! Dèu me donará coratge pera resistir y vèncer mes affixions!

ROSETA

(*alegroya.*) Y llarchs anys de vida pera véuernos casats á En Guillé m y á mí...

D.ª CARME

(*sonrient.*) ¡Ah trapasseron!; se coneix que 't recordas d' En Gabriel.

ROSETA

(*molt seria.*) Més qu' é ll de mí...

D.ª CARME

¡Bó! y ara?:... ¿per qué t' entristeixes?...

ROSETA

Perque m' apar que no m' estima com abans:... avuy fá una setmana justa que no m' ha escrit.

D.ª CARME

(*ab gran carinyo.*) Vínam assí, no sigas nena: ¿no 't digué é ll, al despedirset' pera son llarch viatge al extranger, que no més t' escriuria cada quan?...

ROSETA

Sí, mamá; pero es que sense 'l corréu, hi ha lo telégrafo .. y ab una mica més de bona voluntat de la qu' é ll me demostra...

D.ª CARME

(*interrompentla.*) Aném; aném!: les noyes mima-des, com ho ets tú, no voléu capir ó no voléu compéndre que 'ls que son vostres promesos, tenen á voltes ocupacions perentóries...

ROSETA

¡Quan s' estima de debó, ray!;... á tot s' acut, pero é lls... no tenen tant de cor com nosaltres...

D.ª CARME

O potser més y mellor, geloseta meva; però, en fí,
no t' enquimeres endebades y... dónam' un bés.

ROSETA

(llensantse á sos brassos y besantla.) ¡Mil que 'n
vulga, mareta meva! ¿veritat que m' estimará
sempre aixís?...

D.ª CARME

¿Cóm nó, filla meva, si ets un bocí de mon cor!...
tú, tú, Roseta, si que m' oblidarás... *(ab profón
carinyo.)*

ROSETA

Oh, nó!; may, mamá. *(ab convicció.)*

D.ª CARME

Sí, filla, sí: quan serás d' En Gabriel, si es que Dèu
permet que t' hi casis, no t' recordarás tant tú de
mí, com jo de tú, perque ¿no véus que 't sóch
mare?

ROSETA

Y vull que m' ho siga per molts anys... *(cambiant
de conversa.)* Més... parlant d' aquestes coses,
no la hi he fet sentir encara la barcarola catalana
que en Gabriel me regalá al despedírsem'... ¿vol
ascoltarla? *(se dirigeix y s' assenta al piano, po-
santse á tocarlo.)*

D.ª CARME

¡Sí!... però ho faré desd' allí dins: *(signantli sa
cambra)* aixís, d' una mica de lluny. . me pro-
duhirá més bon efecte y, méntres tant, també,
podré trevallar.

ROSETA

(interrompentla ab dolorosa sorpresa.) ¿Trevallar,...
mamá?

D.ª CARME

(dissimulant.) Quí diu trevallar, vol dir entrete-
nir-se fent ganxet, ó llegir, ó cuydar del govern
de la casa... *(Se 'n va, després d' haverla aca-
riciada.)*

ROSETA

¡Oh!... *(plorosa)* ¡quín secret més amarch acaba
de revelar-me... pobre mare!.. *(pausa curta: fá
un esforç pera dominar sa tristesa y 's posa á te-
clejar lo piano fins á quedar abstreta.)*

ESCENA VII

ROSETA, MOSSEN MANEL y GUILLÉM

ROSETA

(en lo piano) Sembla que tinch los dits enram-
pats;... cap nota me surt clara.. probémho altre
colp... *(torna á tocar.)*

GUILLÉM

(entrant ab Mossen Manel prosseguint una conversa)
Inténti un supré m esforç!; si no logra convén-
cer!'. . estém perduts!..

MOSSEN MANEL

¡Confía en mí, hóm! y si Dèu m' ajuda, encara
tinch esperances de dissuadirlo y salvarlo ..

ROSETA

(*per lo que intenta tocar*) ¡Es inútil!...; per més que fassa...

GUILLÉM

(*adonantse d' ella y ab sorpresa*) ¿Qué dius, Roseta?...

ROSETA

(*aixecantse del piano y saludant als dos*) ¡Cóm! ¿tú aquí; y vosté també oncle? (*besa la mà d' aquest*) no 'ls havia pas sentit...

GUILLÉM

(*inquiet y preocupat*) ¿Qué deyas d' inútil... y de?..

MOSEN MANEL

(*á Roseta tornantli 'l saludo.*) Que Dèu te guard', Roseta.

ROSETA

(*recordant*) Ah, rés!... volía tocar la barcarola, que 'm regalá en Gabriel ¿saps? pera distréurer á la mamá... y no n' he pogut eixir... (*condol-guda.*)

GUILLÉM

(*asserenantse*) ¡Quan jo dich que serás una artista... (*bromejant*)

ROSETA

Sí; pòts emburlarten'... (*avergonyida*)

MOSEN MANEL

No te se 'n emburla En Guillém: es una brometa tant sòls... (*la Roseta, va á explicarli 'l perque, quan lo prebére, prossegueix*) bè, bè... ja sabém qu' ets aplicada...: dígam... ¿hont son los papás?

ROSETA

La mamá, allá .. dins de sa cambra; lo papá, al Liceo...

GUILLÉM

(á mossen Manel, esgroguehintse) ¿Véu, oncle?

MOSSEN MANEL

No desconfihis, home: la Providencia disposa de mil médis pera donar remey á nostres mals...

ROSETA

¿Qué passa avuy? *(á En Guillém, notant sa perturbació)* ¿qué téns Guillém?... *(á mossen Manel)* ¿quina novetat hi ha, oncle?

GUILLÉM

(ab abatiment) ¡Ah, Roseta!; hora es ja de que sápigas nostra desgracia.

MOSSEN MANEL

(calmant á En Guillém y procurant aconhortar á la Roseta) ¡No siga tant!; no t' anticipes, Guillém. *(á Roseta)* No es qu' haja succehit rés, ni es tampoch segur que succehesca; però com á conseqüencia de crescudes pérdues sufertes en la «Bolsa,» se troba avuy lo vostre pare en una situació un bon xich difícil y compromesa, En Guillém, quina imaginació se li exalta enfront d' aytal perill, tém una ruina complerta... y ab élla, lo que fora pitjor... la deshonra!

ROSETA

(esbotzant en un plor amarch y retingut) ¡Tot ho comprench!... *(á mossen Manel Més..)* ¿per què m' ho amagavan?

MOSSEN MANEL

¿Quina necessitat hi havia, mentres s' ha tingut la esperança de conjurar lo perill, de ferte tastar per endevant, Roseta, les amargors y les ánsies de la vida?...

ROSETA

¡Cap... realment! Soch encara molt joveneta;... però...

GUILLÉM

(interrompentla.) Aixúgat 'ls ulls;... m' apar que sento venir á la mamá... *(fa com qui ascolta: la Roseta procura aixerberirse.)*

MOSSEN MANEL

(Als dos noys.) Dissimuléu per élla: ¡que no coneguia vostre trastorn!

GUILLÉM

¡Per mí, ray!... *(esforçantse en aparéixer tranquil)*

ROSETA

(fent lo mateix.) ¡Ni per mí tampoch!...: mon cor, qu' ho pressentia, s' ha acostumat ja á dominarse pera alegrarla! *(prossegueixen enrahonant ab véu baixa y denotant animació.)*

ESCENA VIII

Los mateixos y D.ª CÁRME

D.ª CÁRME

(entrant.) Quina conversa mes animada. *(á Mossen Manel.)* Bona nit, Manel, desde mon cuarto m' ha semblat sentirte...

MOSSEN MANEL

¡Qué Dèu te la dó santa!..., he rebut per En Guil·
lèm ton recado que vingúes desseguida... y aquí
'm téns.

D.ª CARME

Dólme haver de molestarte tan sovint, però...

MOSSEN MANEL

(*afectuos.*) No t' amohines, Càrme: quan convé,
convé; no faltava més...

D.ª CARME

Desgraciadament, ara, ja es inútil...

MOSSEN MANEL

¿Perqué, Càrme?

D.ª CARME

Perque l' Enrich, al que he entretingut tant com
he pogut, se n' es anat ja al Liceo...

MOSSEN MANEL

¡Tant se val, dóna!: tornaré demá al matí, y si nó, á
á la tarde ó al vespre ó un' altre dia, fins que lo-
gre tindre ab éll, com tu volías avuy, una assen-
tada.

D.ª CARME

¿Demá?... qui sap si hi serás á temps! (*desconfiant.*)

MOSSEN MANEL

¿Y no hi haig de ser, Dèu me valga?... ademés, y
puig qu' he fet ja lo camí, si tú ho vols, féslo
anar á buscar desseguida; éll vé, jo l' espero, nos
veyém y tot s' arregla, dóna!

GUILLÉM

¡No vindria pas!

MOSEN MANEL

¿Per qué, Guillém?...

ROSETA

¡Probémho!; enviémhi á En Páu ab recado de V.,
oncle. .

GUILLÉM

(á Mossen Manel) ¡Perque jugal. . *(ab dolorós
convenciment)*

MOSEN MANEL

(á part) ¡Tè rahó! *(alt, procurant consolar á tots)*
Intentémho, si 't sembla, Cárme: pot ser, en-
vianthi en mon nòm, no 's negará...D.ª CARME¿Y si está en lo fort d' una operació... ó d' una
jugada?... *(van enraonant ab véu baixa, dedu-
hintse per los signes de D.ª Cárme que creu inútil
lo que Mossen Manel va proposántlahi)*

ROSETA

(á Guillém) Ascolta, Guillém; si tan apurada es
nostra situació ¿per qué no probém si algun
amich,... com D. Joan?...

GUILLÉM

(á Roseta, interrompentla) ¡D. Joan!... ah, Ro-
seta!... quán poch coneixes la falsesa y les mi-
séries dels hòmens!

ROSETA

(esglayada) ¡M' espantas, Guillém!

D.ª CARME

(*à Mossen Manel*) ¡Pobres! (*per sos fills*) per ells ho sento, Manel!

GUILLÉM

(*à Roseta*) ¡Amichs... amichs!...; son una farsa: lo papá ne tenfa á núvols setmanes enredera;... avuy, tots li giran la cara!...

ROSETA

¡Qué desgraciats són!... (*reprimintse 'l plor*)

MOSSEN MANEL

(*à Guillém, preferentment, al sentir ses últimes paraules y comunicant, á lo que diu, un accent de carinyosa reconvenció*) Aixó, Guillém, t' ensenyará á confiar una mica més que fins ara, ab la Providencia: acut á n' Ella, puig es la única que may nos desampara, malgrat á que sembli algunes vegades, que no ascolta nostres súpliques. Ella es la única que tot ho disposa y ordena pe 'l nostre bè si la hi són dócils; tant, que quan han passat dies y fins anys, veyém que se nos ha tornat en un benefici inmens é inapreciable, alló mateix qu' en lo primer moment ho tinguérem per una gran desgracia, causantnos un dolor casi casi ratllant á la desesperació... (*pausa curta.*) Reflexiona, Guillém; pensa bé lo que 't dich; no desfallesques devant de les contrarietats, per grosses que sían, y sobre tot, no dubtes may de que hi ha un Dèu que no 'ns abandona, si no 'l deixém!

GUILLÉM

(*ab incredulitat ó desconfiança.*) ¡Peró á vegades, oncle!...

MOSSEN MANEL

(*desagradablement sorprés.*) ¡Cóm!... ¿t' atrevirías Guillémm?... ¡ah!; ets molt jovenet encara y ¡qui sap si Dèu vol que 't fasses home en la escola dels desenganyys ó qu' aprengas á conéixerlo y á estimarlo en los duríssims alambíns de la desgracia!

GUILLÉM

(*desconcertat y humil.*) Oh! pera mí ray, oncle! tot ho suportaria;... però la mamá y la Roseta, ¿quin mal s' hi mereixen?: jo, al cap de vall, soch home... soch jove... tinch voluntat ferma y lo treball no m' espanta;... però elles, ¿cóm ho farían?

MOSSEN MANEL

(*energich y solemnial.*) ¡Próu, Guillémm!; no soch jo, ni cap de nosaltres, qui haig de desxifrar los designis del Altíssim: ab tot, t' asseguro y repetesch que may, á qui es bó y honrat, al qui fa 'l bè y 'l mal rebutja, li manca son auxili y troba sempre, quan menys, la única felicitat qu' en lo món pot assolirse: la pau, la tranquil·tat de conciencia. (*remarcant aquestes paraules.*)

GUILLÉM

(*ab intenció.*) Lo comprench, oncle; no témi: élla será en tots temps y en totes ocasions lo guayta de mon honor...

D.ª CARME

(*enternida.*) Oh, sí fill meu!; sías bó sempre!

MOSSEN MANEL

(*convençut.*) Aixís ho espero!: (*per En Guillémm, al qui y á la Roseta, canviant de tó, los hi diu.*) méntres tant, anéuvosen' á descansar; acompá-

nyal', Roseta: *(á n' aquesta.)* síes tú la flor qu' escampe la aroma de la esperança en lo cor de ton germá, dónali l' exemple; eucorátjal', nebo-deta meva, y si la desgracia, que tant éll tém, arrivés á ser cosa certa, ensényali á aprendre ab ta conducta, com se resignan les ánimes cristianes!

ROSETA

(molt afectada, besantli la mà.) ¡Quán bo es, oncle! *(anántsen.)*

GUILLÉM

(á Mossen Manel despedintsen') ¡Vétlli per élla! ¡aconsólila! *(per D.ª Carme)*

MOSSSEN MANEL

(á Guillém, extrenyenlli les màns ab gran efusió)
¡Sempre 'm trobaréu al costat vostre, fills méus!
(per éll y per Roseta)
(Se 'n van junts y apesaratats En Guillém y Roseta)

ESCENA IX

MOSSSEN MANEL y D.ª CARME

MOSSSEN MANEL

¡Tens uns fills que m' enamoran!

D.ª CARME

¡Pobres!; llur bondat, me fa sentir encara ab més amargor y vivesa, les penes que Dèu m' envía!

MOSSEN MANEL

Tingas' confiança ab Ell, germana meva: en mitj de tot, veus que no 't desampara. Ara mateix, puch probartho: (*Se treu de la butxaca un paquet de Bitllets de Banch y unes quantes monedes de plata ó duros en pessà*) té; (*entregántlosli. després de comptarlos*) assí 't porto més de mil duros...

D.ª CARME

(*ab alegría, prenent primer los bitllets*) ¡Quánts diners!

MOSSEN MANEL

(*ab mostres de satisfacció intensa*) Més dels que podías esperarçar... la tovallola de combregar que brodáres tú, m' ha valgut cent duros: una piadosa senyora me l' ha comprada pera 'l convent de les Arrepentides. Avuy al matí he pogut vendre tos botons de brillants á un argenter amich meu, que me 'ls ha estimat en sis cents, y en tres cents duros més, ton hermós anell de prometatge; y fins d' aquell mocadoret brodat al realç que tú creyas que no 'n treuria casi res, me n' han donat onze duros...

D.ª CARME

(*ab agraïment, prenent los diners*) ¡Oh, que Dèu t' ho pague, Manel! ab élls, me tornas la tranquilatat!...

MOSSEN MANEL

Haventme previngut tú que demá forsosament debíau pagar los lloguers y recordantme de qu' en Guillém també hi ha d' entrar en sort, he fet drap de tota vela, com s' acostuma á dir,

pera arreplegar diners, que no t' hauria pas dut ara si no m' haguesses enviat á buscarme per En Guillelm.

D.ª CARME

¡Gracies, gracies Manel! (*enternida y reconeguda*)

MOSEN MANEL

¡Del embut,... oy?: no t' escarrasses. Sòm germans, y mon deber es fer tot lo bè possible!

D.ª CARME

Peró tú fas més: tú ets sempre mon socós, mon...

MOSEN MANEL

(*interrompentla*) Mon... mon... ¿qué?... ¡aném, aném!; déixatho córrer, (*agasant lo sombrero y recullintse'l manteo pera anársen'*) y ab aixó, ara que podrás estar una mica tranquila, me 'n aniré content esperant lo dia de demá...

D.ª CARME

¡Te 'n vas ja, germá meu? (*dolguéntlahi*)

MOSEN MANEL

Sí, Carme: comensa á ser tardíssim y encara haig d'anar á visitar y á aconsolar algun de mos pobres malalts .. (*consultant son rellotje*) ¡Válgam Dèu y quines hores per anar un capellá per aqueixos carrers!...

D.ª CARME

¡Qué no plori tothom! (*donantli 'ls onze duros*) empórtaten' aixó y repartéixlos entre 'ls més necessitats.

MOSEN MANEL

(*prenent l' almoyna.*) ¡Que Dèu t' ho pague! (*des-*

pedintse.) Fins á demá, Carme: vindré d' horeta pera atrapar á l' Enrich y parlarli seriament com tu desitjas.

D.ª CARME

Sí, sí; no triguís, puig nos exposaríam á no serhi á temps...

MOSSEN MANEL

(tot anántsen'.) De tots modos, dígalí que m' esperi; y méntres tant, serenitat, Càrme!; molta prudencia y confiança en Qui *(signant al cel.)* nos ajudarà á salvarlo *(per don Enrich.)*
(Donya Carme li besa la mà y se'n va Mossen Manel.)

ESCENA X

DONYA CARME

(Al quedar sola, obra l' arqueta en un de quins calaixos hi desará cuydadosament lo plech dels bitllets: després lo tancarà posantse les clauhetes á la butxaca.)

Aquí los tindrè segurs y bèn amagats! Ells son tot nostre capital y ma esperança: ¡gracies, Verge Santa! *(pensívola.)* Però l' Enrich... *(allunyant una idea dolorosa.)* ¡Bá!; pensant ab éll, puch encara trevallar una estona: la feyna me distreurá y acabarà de posarme tranquila. *(Tréu la feyna de la tauleta ahont hi ha 'l quinquet y, asseguentshi á la vora, se posa á trevallar: moments de silenci.)* Aixís estalvio pesars á mos fills... amagántloshi nostra miséria... ¡dormíu... descansáu, dolços plançons de mon amor!; pera vosaltres

trevallo... pera vosaltres vetllo!... (*pausa asfanyosa y curta: trevalla.*) ;Qué llarchs son los instants quan l'ànima fluctúa entre la esperança de salvar honra y fortuna y lo temor de pèrdreles!... No sé perque aquesta nit, los dits se m'aturan peresosos, esglayantme la més petita ramor... (*volguentse animar.*) Trevallém!; cabóries de ma imaginació febrosa... de mos nérvis excitats... (*mirantse l'arqueta, sense móurers' del lloch.*) Sí; sí; allí los tinch bèn guardats... y demá, sense que 'ls noys se n'enteren, podré pagar... ¡véurens' llensats de casa!... quin afront!: fins m'agafan esgarrifanses no mes que de pensarhi... (*pausa curta: torna á trevallar asfanyosa.*) Cada trich-trach del péndul, me sobressalta!; son compás, sembla lo degotall que foreda la pedra de la meva existencia!: ¡que n'es de pahorós lo silenci de la nit quan se contan los instants per los batechs del cor!... ¡quin sufrir es aquest!; qué freda, la soletat!... (*intenta prosseguir: ho fá inutilment.*) Y éll... no vé á escalfar mes gelades máns ab lo caliu de sos besos,... y 'ls fills, dormen... y 'l temps, passa;... y jo, á n'aquí consumintme sola... trevallant sola:... ¡pietat, Dèu meu! (*plora.*)

ESCENA XI

DONYA CARME, DON JOAN y EN PAU

PAU

(*desde la porta del fons.*) Mi senyora D.ª Carme!...
(*ab molta discreció.*)

D.ª CARME

(*soptada*.) Oh... (*alt y dominantse.*) ¿Qué vols, Pau?

PAU

Don Joan demana per sa mercé...

D.ª CARME

(*temerosa.*) ¿Saps bè qu' es éll?

PAU

(*adevantsantse.*) Sí, mi senyora: aquí te sa tarjeta
(*la hi dona.*)

D.ª CARME

(*prenentla: á part.*) ¿Qué voldrá á n' aquestes ho-
res?... (*recordant*) ¡ah, sí!; ara recordo que
l' Enrich m' ha dit... (*alt*) Pots ferlo entrar,
Páu.

PAU

Hi vaig corrents, ¿m' entén? (*anántsen' y dihentsho
á si mateix, per don Joan.*) ¡Cóm té tan repoca
paciencia... (*se 'n va.*)

D.ª CARME

(*molt frenética.*) ¿Si 'm durá bones noticies?...
(*amaga la feyna al lloch mateix d' ahont l' havia
treta*) ¡que no 'm conega res... ni la més lléu
suspita! (*al sentir los passos, s' asserena y dissi-
mula.*)

D. JOAN

(*ab molt compliment, desde la porta, precedintlo En
Páu.*) ¿Hi ha permís, D.ª Cárme?

D.ª CARME

(*assentada y ab gran finesa.*) Vosté 'l té, don Joan:
endevant.

PAU

(*acostantse fins ahont es donya Càrme.*) ¿Té res que manarme, mi senyora?

D.ª CARME

(*á D. Joan.*) Prengui assiento, don Joan (*aquest s'assenta, méntres aquella diu en vèu baixa á En Pau*) No 't retires fins que lo senyor se 'n vaja; després entrarás á apagar lo quinquar y tancar les portes.

D. JOAN

(*á part.*) ¡Qué hermosa es! (*per donya Càrme, á qui contemplará extassiat.*)

PAU

(*á donya Càrme*) ¿Res més, mi senyora?

D.ª CARME

(*á Pau.*) Res més: pots retirarte (*En Pau ho farà ab gran cerimonia y ab reverencia saludant á donya Càrme y á don Juan.*)

D. JOAN

(*á part é impatient.*) Veyám quan acabaré sos compliments aqueix vellot empagalós!... (*per donya Càrme.*) ¡Es un ángel! (*Se'n va En Pau.*)

ESCENA XII

D.ª CARME Y D. JOAN

D.ª CARME

(*excusantse*) Dispénsim la tardansa, don Joan! es tan cumplert y ceremoniós En Pau, que...

D. JOAN

(*interrompentla ab fina ironía.*) ¿May acava, veritat?: no 'n fasse cás; criats vells, cançoners y rondallayres...

D.ª CARME

(*molestada.*) ¿A qué dech sa visita, don Joan?...

D. JOAN

No la esperava... segurament?

D.ª CARME

Sí y nó, sobre tot á n' aquestes hores, per més que l' Enrich, al anársen', m' ha previngut que tal volta algun de sos amichs, en defecte d' éll, me seria missatjer de bones noves.

D. JOAN

Y aixís es, en efecte, donya Carme.

D.ª CARME

(*ab alegría.*) ¿De debó?... explíquis... explíquis, donchs:... l' ascolto, don Joan (*disposantse á ascoltarlo: pausa curta.*)

D. JOAN

(*concís y neguitós.*) Nos estávam al palco seguint ab l' interés d' uns vertaders «dillettanti» les escenes del segon acte, quan ha entrat un dels porters duhent un telégrama pera l' Enrich: aquest, eixint al salonet, l' ha desclós desseguida y, després de llegirlo rapidament, m' ha cridat dihent-me: ¡Joan!; aquesta nit referém nostra fortuna: la monarquía está assegurada; lo Ministeri ha copat als principals conspiradors contra la Reyna y la Revolució es impossible: «l' alsa» donchs, s' imposa: ¡aprofitémla! (*rapidés en lo*

següent.) Desseguida havém deixat la representació, anant al corro dels baixistes: aquestos, rés sabíen encara. Llavors l' Enrich y jo, fentnos un signe d' inteligencia y no sense audácia, havém donat un magnífich colp de má qu' havém aprofitat motivant un fort descens que s' ha reaccionat al acte ab uns sis enters de puja. Derrotats qu' havém tingut als baixistes, s' han encoratxat, ab nostre exemple, los alcistes y entre crits de «compro,» «vench;» «fèt,» «prench,» «dono» s' ha entaulat una lluyta empenyadísima qu' encara dura y que he deixat jo, donya Cárme, pera compláurer al Enrich qui, plé d' emoció, m' ha dit de corre-cuyta y á cau d' orella:—Joan; afányat, vés á casa: compta á la Cárme nostra victoria y encománalai que no m' espere, puig trigaré á anarhi més temps del que 'm pensava.

D. ^a CARME

(contrariada.) Y... ¿perqué no ha vingut éll mateix á dirrho, D. Joan?

D. JOAN

(astutament.) Perque no podíá: de ferho, nos exposavam á un fracás per ser lo marit de vosté qui duya la operació.

D. ^a CARME

Lí agraheesch tanta moléstia...

D. JOAN

¿Moléstia?...; absolutament cap, amiga meva; ans al contrari: jo me 'n felicito de tot cor, puig además de tindre 'l gust de saludarla, me cap la sort de durli tan bona noticia.

D.ª CARME

(*ab finesa.*) Atenció sobre atenció: compti, don Joan, ab mon agrahiment...

D. JOAN

Massa paga será aquest, Carme, per tan flach servey.

D.ª CARME

Vosté, sempre atent ab nosaltres... y puig ve al cas, permétim' que li fasse una pregunta, fins ab risch d' ésser indiscreta.

D. JOAN

(*ab molta galanteria y amabilitat*) ¿Vosté indiscreta?...; lo qu' haig de procurar, es lo de no serho jo contestántlahi.

D.ª CARME

Aqueixa manera de trevallar... ¿es realment llejítima?...

D. JOAN

(*ab aplóm.*) ¿No ho ha de ser, Cárme?... y honrosa en gran extrém, qu' es més encara: no sols la lley la permet, sino que també la regula, necessitantse además, una gran inteligencia mercantil per' abarcar lo círcul de ses altes especulacions...

D.ª CARME

(*tranquilisantse.*) ¡Gracies, Dèu meu, puig ascoltau mes pregaries!

D. JOAN

(*ab intenció.*) ¿Quan no les ascolta, eixides d' uns llávis com los de vosté?

D.ª CARME

¡Don Joan?... (*interrompentlo ofesa, però contentintse.*)

D. JOAN

(*ab fingida naturalitat.*) Dich lo que sento, Càrme.

D.ª CARME

(*desviant la conversa*) Y... ¿l'òpera?...: ¿ha agradat?...

D. JOAN

Anava sostenintse:... lo segon acte, ha sigut un éxit.

D.ª CARME

¡Ja es extrany tal triomf, essent l'obra d'un Mestre catalá!...

D. JOAN

¡Capritxoss del públich!; lo d'avuy, era intel·ligent y ha fet justícia, puig lo conjunt de l'òpera s'ho val...

D.ª CARME

No sempre ho he vist aixís desgraciadament al Liceo.

D. JOAN

Realment; però ¿qué vol ferhi?... Oh, y que per cert, Càrme, ¿cóm es que d'un quant temps ençà nos hi priva de sa presencia, qu'anyorám al teatre tots sos bons amichs?

D.ª CARME

M'estranya tal pregunta, particularment fentla vosté, don Joan, quan vosté es, potser, l'únic que 'n coneix lo motiu.

D. JOAN

Realment; però aixó no priva de que sia jo lo primer en dóldremen', amiga meva y de que moltes vegades no 'm diga á mi mateix ¿no li recará... no li sabrá gréu á donya Càrme no poguer anar al Liceo com abans, recordant que sempre tenia vosté los ulls presos á tothom per sa elegancia y per sa hermosura?

D.ª CARME

Aixó darrer no passa d'esser una adulació de l'alta societat que ni 'm plau, ni 'm mortifica; y parlantli ab ingenuitat, puch assegurarli, D. Joan, que, llevada la causa de mon retraiment, may he gosat tant com ara, ni may he viscut més tranquila com desde que, havent deixat les frívols diversions y les ceremonioses visites, passo les vetlles á vora de mos fills y mato les estones esperant la tornada del Enrich.

D. JOAN

¡Quán ditxós es éll tenint, com tè en vosté, Càrme, una esposa tan carinyosa y enamorada!

D.ª CARME

Es la meva obligació, fins prescindint y tot de que aixís no faig altra cosa que correspondreli al jurament sagrat que mutuament nos donguérem al casarnos!

D. JOAN

(*ab intenció.*) ¡D' aixó se 'n dfu estimar, Càrme!; però no sempre qui mellor se porta, es qui 'n surt més bèn recompensat!; y si nó, vegi: éll,... l' Enrich, no ha dubtat en posarla á la vora d' un abím, ni en deixarla sola,... abandonada... plorant...

D.ª CARME

(*ofesa.*) ¡Próu, don Joan!: no sóch jo, ni ha d' ésser tampoch vosté, los qu' hajám de fiscalisar los actes de mon espós!...

D. JOAN

(*desconcertat*) ¡Lluny de mí tal intenció!... (*á part*) ¡Es terrible!: no sé qué ni cóm dirli, pera no oféndrela!;... (*alt*) però quan considero alguna de les coses qu' ha fet l' Enrich, ¡en veritat! per amich que 'm sia... y fins per la mateixa estimació que á vosté la hi professo, no puch menys de ferli certs cárrechs...

D.ª CARME

(*interrompentlo enérgica.*) Que jo no admeto ni tolero de cap manera, don Joan!

D. JOAN

(*dissimulant.*) Aném, Càrme; avuy totes més paraules les entén ó me les interpreta al revés... (*alsantse pera anàrsen'*).

D.ª CARME

¡Ho sento! (*aixecantse y ab aspror*) ¿se 'n va ja?

D. JOAN

Si, Carme. (*á part*) ab bons modos me despatxa... (*alt*) S' ha fet tart... (*baix*) ¡ja doblegaré ton orgull! (*alt*) y l' Enrich déu estar sens' dubte esperantme.

D.ª CARME

(*carinyosa.*) Encománeli que torni aviat, sent, don Joan?

D. JOAN

(*irónich*) Li faré avinent... (*á part*) lo contrari.

D.ª CARME*(ab sospita)* ¿Qué diu?...

D. JOAN

(rihent y dissimulant.) No rés...; deya qué... *(á part)* ¡cóm m' encisan aqueixos sos ulls ubriagadors!... *(fa com qui busca lo sombrero.)*D.ª CARMEEs aquí, don Joan *(pe'l sombrero, qu' élla prén y li dóna.)*

D. JOAN

¡Grans mercés!... *(al rébrel')* Deya, donchs, que faré present son encárrech al Enrich; però com al eixir del Liceo, haurém d' arribarnos al Casino pera les degudes anotacions, no extranyi si triga encara una mica més que 'ls altres dies...D.ª CARME*(á part.)* M' esglaya aquest home *(alt.)* Bè; no deixi d' encomenarli ab gran empenyo;... ¡l' anyoro tant!

D. JOAN

(á part y ab gelós.) ¡Y á mí m' ho diu!.. *(alt)* pérdi cuydado, CàrmeD.^a CARME*(desde la porta del fondo, cridant á En Pau.)* ¡Pau!

PAU

(desd' adins.) ¿Qué mana, mi Senyora?

D. JOAN

(despedintsen' cumplimentós.) Als pèus de vosté!

D.ª CARMÉ

(*alt, á En Pau qu' entrarà duhent una palmatoria encesa.*) Acompanya al senyor (*per don Joan, al que dirá.*) Beso ses máns!

D. JOAN

(*á part.*) ¡Ja faré que sigas meva! (*alt.*) Ab son permís, donchs! (*donya Cárme li allarga la mà y 's despedeixen méntres en Pau comensa á anársen'.*) (*Se'n van En Pau y don Joan.*)

D.ª CARMÉ

(*al ser fora don Joan.*) No sé perque m' ha fet pór (*per aquést*) sos ulls llambregants m' han deixat esferehida .. (*pausa.*) Visions meves! ¡nous perills, tal volta? (*com si 's decidís.*) Estaré al aguayt!

ESCENA XIII

DONYA CÁRME y PAU

D.ª CARMÉ

(*entra En Pau*) ¿Es ja fora don Joan?

PAU

Sí, mi senyora donya Cárme (*demostrant gran satisfacció.*) y ¡ni may que torni!: (*tement haver sigut indiscret.*) ¡ay! ¡dispénsim' sa mercé .. (*entre dents.*) ¡quín home!

D.ª CARMÉ

¿Perqué, Pau? (*sonrient.*)

PAU

(*enfadat.*) ¡Quín senyor!: l' he acompanyat fins á

baix, li he fet llum á la escala ab gran cuydado...
li he obert la porta. . lo he deixat passar quadrantme com un quinto.. li he donat reverentment la bona nit! y ¿m' entén? encara está pera dirme ase ni béstia!...

D.ª CARME

(*á part, per don Joan.*) ¡Sempre altíu! (*alt.*) Bè,
Pau: aixó no significa res, duya pressa y...

PAU

(*interrompentla.*) No se 'n hauria distret, en cas semblant, ni sa mercé, ni don Enrich ¿m' entén? porque. .

D.ª CARME

(*rihent.*) No 'm fasses riurer, Pau: ets l' home de les etiquetes y dels cumpliments...

PAU

(*ab serietat.*) Veurá, donya Cármè: de persones ben educades com vosté... ¿Sap?...

D.ª CARME

Ja 'n tornarém á parlar; ara es hora de retirarnos
(*ab bondat.*) passa, donchs, revista del pis, tanca les portes...

PAU

¿Fins la de la escala? ..

D.ª CARME

No, home; aquesta, sols ab pany y cláu...

PAU

(*atinanthi.*) ¡Ah, sí! ¿vol, mi senyora, qu' esperi á don Enrich...

D.ª CARME

Nó; no cal (*pausa curta.*) ¿Y 'ls senyorets?

PAU

Son á llurs cuartos fa ja una bella estona... ¿vaig á véurer si?...

D.ª CARME

Hi entraré jo, com de costúm: (*agafa la palmatoria y se disposa á anársen'*) no 't descuydis de lo que t' he dit: tanca bè les portes; tréu lo quinquer d' assí y .. á dormir!

PAU

Perdi cuydado.

D.ª CARME

Fins á demá, donchs; bona nit, Pau.

PAU

Bona nit que Dèu la hi do', mi senyora donya Cármé.

D.ª CARME

(*à part, anátsen'.*) ¿Podré dormir?... (*Se 'n va.*)

ESCENA XIV

EN PAU

¡Es mes surrut aqueix don Joan!; no es estrany que sfa tan rich, puig fins les paraules estalví. ¿Qué li costava dirme: gracies; bona nit, Pau?: ¡cá! hi ha senyors ¡Dèu me valga! que perque tenen unes quantes cinquenes... gastan uns modos!;... y 's

crehuen tindre bona educació:... pera los tals, nosaltres... los pobres, som gent de poch més ó menos... uns qualsevols... casi uns perdularis... ¡ara vegin! com si nosaltres no fossem com élls de carn y ossos... Ademés éll, don Joan, se véu encara jove á mon costat y la joventut.. mal criada... es sempre mofeta é irrespectuosa ab la vellúria.. Y á fé, á fé que ó molt m'enganyo ó es lo tal senyoret un aucell de mala astrugansa per' aquesta familia... ¡pobres senyors!; tan bons que son,... donya Càrme sobre tot!... oh!... oh! ¡y la senyoreta?: élles si que semblan... ¡no ho semblan, talment ho són! dos ángels:.. me les estimo més que si 'm fossen filles... ¡tan amables!... tan carinyoses!... tan modestes en lo tracte y senzilles ab tothom! Pera élles, richs y pobres, son iguals: no mes miran lo cor de les persones y quan ne troban un de bo,... desseguida se complahuen en estimarlo!... Son de la mateixa fusta de Mossen Manel:... ¡quin home!; es un sant varó... un bon capellá per tots quatre costats: sábi, humil, prudent, caritatiu: si tots;... més... no 'ns emboliquém ficantnos ahont no 'ns deman... ¡Ja...a...a...a! (*badallant y fregantse 'ls ulls.*) talment m' ha agafat la xarrameca que ¡malaguanyada! de res aprofita, porque ¡quin cas fa de mí l' auditori que 'm rodeja?... Aquí cadires... mes enllá sillons, la taula al mitj, mobles y cortinatges;... en fi, tot mut... inanimat... res que 'm senti, ni 'm miri, ni m' ascolti, ni 'm parli... (*toca lo rellotje.*) ¡Ab aixó sí que m' equivoco... lo rellotje acaba d' avisarme: ¡dos quarts d' una!... (*badalla, persignantse la boca.*) ¡ja...a...a!; no es extrany que se 'm acluquin .. (*pe 'ls ulls.*) Deixémnos d' orgues y anémsem' al llit... (*Se 'n*

anava quan se recorda de les órdes de donya Càrme.)
 ¡Ja me 'n distreya! *(Surt un moment enduguentse lo quinquier y torna desseguida pera ajuntar ó tan- car les portes.)* Totes están... *(mirantsko, do- nanthi un repás.)* ¡molt rebè. . y á dormir sense mes estaríes!... però, qui sab si l' esperés!...: *(per don Enrich)* nó, nó, podria costarme una fregada d' aureses *(torna á badallar.)*
 ¡Ja...a...a!; quina badallera... casi m' adormiria dret... *(Se 'n anava, deixantse 'l quinquier, quan torna á buscarlo pera endúrse'l.)* Si arrivo á dei- xarmel'... *(badalla altre colpreprimintse.)* ¡Ja...a! ni se 'l que 'm faig! *(tanca la porta del fondo)*

(Se'n va.)

ESCENA ÚLTIMA

L' escenari estará complertament á les fosques y abaixada la llum del prosceni. Gran lluyta de sentiments en D. Enrich, qui recitará no més que les paraules ó fras- ses que sían necessaries pera la cabal comprensió, de part del públich, de lo que li passa. Rapidés creixent fins al acabar l' acte.

D. ENRICH

Entra poch á poch, escoltant arréu, possehit de molta inquietut: agitació nerviosa. Pausa. ¿Si m' haurán sentit?; no, no... tothom dorm... menys ma con- ciencia *(caminant ab gran cuydado y á les pal- pentes)* ¿Ahont soch?: *(topa ab un silló en lo que s' asseurá com relliscanthe)* ni tinch esma. Repo- sém. *(pausa curta)* ¡Calla, cor, calla!; ja ho sé

que duch un ynfern aquí dins..; que jo... no soch jo .. l' home honrat... lo marit felís.. lo pare digne...: si ho fos, no hauria entrat á casa com un lladre!... (*esgarriat de sí mateix*) Ah, Joan!; tú m' has perdut (*ab coratge*) ¿per qué tornavas?... ¡ni may!... la fortuna refeta, lo nóm salvat... lo pervindre de mos fills segur... arriscarho tot á un colp de dáus per tú?... ¡quina bojeria! (*ab desesperació*) ¡Paráu... paráu martells que 'm rebléu los polsos... (*Recapacitant*) ¡Y cóm ha rigut la guinéu!: jo dinóu;... éll vint... ¡un més que jo, maledicció! (*Pausa solemne y esglayadora: lo rellotje senyala quarts: don Enrich, com si estés alelat, va repetint, sent l' accionat del qui 'ls conta y tira 'ls dáus*) Los dáus:... ¡vint punts! (*asserenantse*) ¿Ahont soch?... si m' hauré endormiscat?: (*ascolta*) aquest soroll... ¡ah! es lo rellotje... qu' acaba de tocar quarts... (*recordant*) ¿quants? (*los recompta mentalment: transacció brusca: parla nerviosament y ab ironía*) ¡Y éll... generós, m' ha brindat ab la revenja:... ¿có m ferla? ¡si al menys tingués ara la miséria d' en Paul! (*acudintli una idea diabólica ó temptació que rebutjará indignat en un moment, fins que se deixarà arrastrar per ella, executantla*) ¡Ah!; la Carme, potser...: ¡may, may!; primer... Oh! aqueixa idea m' ha abrusat lo cervell... com una inspiració;... puig ella trevall... y estalvia y... ¡jo desvariejo! (*Toca la una*) ¡La una!... ira de Dèu!...; si dintre de quinze minuts no hi he tornat...: ¡párat', temps!; no volis! (*fascinat per la temptació, 's decideix*) Un brillant... un tros d' or...: si, si; probemho!... lo cor m' ho diu...: puch encara salvarme... (*S' aixeca y á les palpentes, procurant no fer gens de soroll, se dirigeix*

à l'arqueta obrint, ab una de les claus de son manyoch, tots sos calaixets fins que topa lo en que D.ª Carme hi desà lo plech dels bitllets) ¡M' ofego!... (buscant febrosench y trobantlos) ¡Bitllets! sí... sí, de Banch...; los coneix ab la olor!... (Se 'ls embutxaca frenèticament, tanca l'arqueta treyentne les claus y surtint sent tintines, com si estigués borratxo, tot cordantse la levita, diu ab veu cóncova) Esperéume!; encara tinch diners!... ¡Joan...; ja torno... ja vinch!...

Se'n va.

TELÓ RÀPID

Fí del primer acte.

ACTE SEGON

La mateixa decoració.—L' escenari y 'l prosceni estarán il·luminats com en la última escena del acte primer.

ESCENA PRIMERA

DON ENRICH

(En la fàç d' aquest s' hi notaràn les senyals d' una lluyta espantosa. Al aixecarse lo teló, estarà adormit en un dels sillons, despertantse al cap de poch apesarat y fregan'se 'ls ulls: durant tota la escena, anirà en augment son somni-desvari, dihent tant sols lo que mes precis sia pera que 'l públich comprega ó endevine lo que sofreix, lo que pensa y lo que resol.) ¡Quín sómni! y ¿he dormit?: nó, nó!; no es dormir aclucar los ulls y véurer mil fantasmes esgarrifosos, horripilants acusantme... perseguintme irats. *(recapacitant)* ¿Ahont soch?:... ¿á casa?... ¡Sí, sí! ara ho recordo... Com lo borratxo al asserenarse, sols tinch una llèu idea de lo que m' ha passat!... Veyám si puch coordinar més recordances... ¡oh!.. no 'm flagellis aixís! *(pe' l cor apretántsel')* Jo m' abruso; ma sanch galopa; los ulls se 'm buydan... *(plora nerviosament: cáu en un profón abatiment, somniejant)* Ja

't veig, Joan, mon ynferral competidor... y fins los que 't rodejan. (*acciona com si jugués*) Féume lloch: ¡quant d' or damunt de la taula!; ¡part hi vull!, ¡es meu! ¿Per qué esclafiu aquesta riallada?... ¡deixéume estar!; ¡no m' escorcolléu,... son de la Cárme aquestos diners... (*deixondintse en sech per un acte de sa voluntat*) ¡Pietat! ¡pietat! (*pausa curta: procura alsarse y cáu defullit*) ¿Pera que he tornat?... ¡lo cap se 'm pert!; ¡ah, sí!; me tiraré á sos péus (*per donya Cárme*) ploraré y 'm perdonará aconsolantme: .. ¡élla es bona y ho farà sense agror, sense reconvenirme... y fins ab sos llávis assecará més llágrimes... (*S' aixeca, però se deté esglayat*) ¡Y si la mato?... ¡ah!, la negror de ma conciencia me llensa d' élla com les onades del mar llensan de llur sí les miserables despulles dels cossos morts y podrits!... ¿Qué fer? ¡cóm me recrema l' ánima aquest ynferr de remordiments!... (*prenent altra determinació qu' abandonarà desseguida*) Despertaré á mos fills..., los hi contaré tot pera que n' enterin á la Cárme y de mi s' acondolgan.. y... ¡impossible! ¿qué dirían al sentirme?... m' escupirían al rostre... rebotentmhi la deshonra que 'ls hi preparo (*Torna á cáurer en fort abatiment, assentantse de nou rendit y lás*) ¡Oh, quin patir!: (*pe'l cor*) ¡Sí, aixís!; esbérlat de rábia y de coratje!; bèu d' un sol glop tota la fel de ma desesperació y de ma impotencia! (*pausa: lo rellotje senyala les cinch*) ¡Les cinch!... calla, rellotje acusador de mos actes!... ¡Sí, sí! téns rahó; ¡joch, joche! me repeteix ton terrible trich-trach! (*torna á tocar les hores*) ¡Les cinch! un' hora fa qu' estich clavat aquí com un lládre á la banqueta!.. ¡Les cinch! .. ¿qué faig?... ¿qué? ans que

's senti arréu la estrepitosa cayguda de mon nóm y de mon honor... ¡De mon honor? .. *(ab profón sentiment)* ¡quín sarcasme!... ¡bè prou qu' aytal paráula m' ha cremat los llávis! *(Moments dolorosos: al fi, se decideix)* ¡Oh, prou!... encara hi ha fronteres!... allá... bèu lluny, ahont ningú 'm conega, ni ahont ningú m' estimi ni m' odíhi, podré vísurer... ¡Oh! certament que soch de bronzo quan no 'm fón la cremor de ma vergonya!... *(pausa curta)* No hi pensém més!... m' ho digué En Joan... y tè rahó!... *(ab ira creixent)* Y demá éll... ¿demá dich? avuy mateix se passejará pe 'ls carrers de Barcelona com un victoriós conquistador... y tothom li anirá barret en má, doblegada la esquena... la rialleta á la boca envejántli sa insultadora riquesa... á felicitarlo, á encoratjarlo...; y jo, no podré escupirli á la cara y cridar ¡agaféulo, agaféulo qu' es un estafa... es un lládre!... *(Aclaparat y conmogut, esgarrapantse 'l pit ab desesperació)* ¡Oh, prou!... ja no puch més!... ¡malehida conciencia, cálla!: ja fujo d' élls... *(plorant)* ¡Adèu siáu tots!... Cárme, fills meus, Pau!... ¡Infelís... infelís de mí!... *(Se tupa 'l rostre y fuig desesperat.)*

(Se 'n va.)

ESCENA II

PAU y D.ª CARME

Aquell, qu' anirá sols mitj vestit, entra esverat sentse llum ab una palmatoria y 's posa á regirar, ab mostres d' esglay, tota la sala.

PAU

Nó; ni rastre; y ¡á fé! que juraria haver sentit soroll!... Resseguim lo pís: avuy en dia no hi ha que fiar... (*Se'n va pera tornar desseguida*)

D.ª CARME

(*Anirà ab matiner, gorra de dormir á la francesa y porta també una palmtoria encesa: entra temerosament*) ¿Qui hi debia haver?... (*va examinant la sala, quan s'adona qu' es oberta la porta del fondo: llavors intenta cridar*) ¡Lladres! (*peró en lo mateix moment torna á entrar En Pau, qui de colp no s'adonará d' ella*)

PAU

(*entrant*) Tot está igual! (*sorprés al veurerla*)
¡D.ª Carmel!

D.ª CARME

¡Pau!... (*també sorpresa, si bè tranquilisantse*)

PAU

(*conturbat*) ¿Qué no 's troba bè sa mercé?

D.ª CARME

(*temerosa*) ¿Qué corrias ara mateix per aquí, Pau?

PAU

(*dissimulant*) Realment, mi senyora D.ª Carme...

D.ª CARME

Y ¿qu' has vingut á ferhi?... (*rihentsen'*) M' has donat un susto...

PAU

Ho sento, mi senyora; peró com ¿m' entén? acostumo á dormir com les llebres, semblantme sen-

tir passos á n' aquí, he botat del llit y m' he n' hi só vingut desseguida...

D.ª CARME

¡Quina coincidencia!; donchs mira, Pau; també m' ho ha semblat á mf...

PAU

¡Ja es extrany!... á no ser que hagués tornat D. Enrich...

D.ª CARME

¡No ha vingut pas encara!... per aixó temo...
(*plora amargament*)

PAU

(*desorientat*) No plori ni s' alarmi sa mercé; no tinga ni una mica de pór perque ¿m' entén? he escorcollat tot lo pis y en lloch hi he trobat lo més petit rastre de lladres...

D.ª CARME

(*per sí mateixa, abstreta*) ¡Quí sap si era éll!...

PAU

(*no haventla entesa*) ¿Quí, mi senyora?

D.ª CARME

Qui ha fet lo soroll, Pau...

PAU

(*tranquilisantla*) ¡Cá; ni éll, ni ningú!; segurament que nos ho haurá semblat, puig á la nit... á n' aquestes hores ¿m' entén? un cruiximent dels mobles, una ramor qualsevol... s' abulta... creix y nos apar una gran cosa, alarmantnos...

D.ª CARME

Especialment si se 'ns menja lo neguit, ó si 'ns desvetlla l' ànsia...

PAU

(*à part*) ¡Qué curt soch á voltes! (*alt y entrebancantse no sapiguent expressar lo que vol dir*) No s' enquimeri, ni enguníhi, D.ª Carme, perquè ¿m' entén? lo senyor:... ¡oh! y bèn mirat, ja es extrany...; nó, vull dir que aviat... ¿vol que vaja á buscarlo al Liceo ó al Cassino?...

D.ª CARME

¡Hores hi ha que son tancats!...

PAU

No me 'n recordava... ¿vol que m' arriui á preguntarne á casa de don Joan, ó á la de don Anton, ó á?...

D.ª CARME

(*interrompent lo.*) Vés á la del primer .. á tot arréu, fins que 'l trobis. .

PAU

Aniré per tot... (*ab gran temor.*) ¡Si li haurá sobrevingut algun trevall!..., però no s' espanti donya Cárme, tranquilisis...

D.ª CARME

(*ab neguit*) ¡Afányathi, Pau; no t' entretingas.

PAU

Perdi cuydado; treuré 'l rovell de les frontisses... (*no sapiguent lo que 's fá.*)

D.ª CARME

Bè, home!; móuthi; corra; cércal' per tot...

PAU

Vaig á acabarme de vestir y... (*á part, molt entristit.*) ¡Dèu meu... Dèu meu! (*alt.*) Anímis'; ¿sent, mi senyora?: tornaré ab éll ó ab noticies seves...

D.ª CARME

¡Paul, home, cúyta!... (*plorosa y menantli pressa*)

PAU

(*anántsen y agafant la palmatoria.*) Dongui de ma part lo bon dia als senyorets... (*á part, anántsen.*) ¿Qué li haurá succehit... pobre don Enrich? (*se 'n va.*)

ESCENA III

D.ª CARME

(*S' assenta en un silló y reflexiona.*) ¡Quina nit mes amarga ha sigut aquesta!; ¡quin despertar lo meu!... Sempre ab l' ay! al cor, no he fet altra cosa que somniejar! Al acotjarme, servintme de brès les falagueres noticies que 'm dugué don Joan, he pogut agafar lo són; però després, ¡oh, quánt he sufert!; quánt he resat pera que l' Enrich tornés!; ¡tot endebades! Somniantlo, sentint á ran d'orella la suáu armonía de sa véu, m' he despertat tota alegroya: ¡vana ilusió!; ¡fochs follets de mon desitj!; lo més sepulcral silenci regnava en ma deserta cambra... No pot trigar á venir, m' he dit llavors;... y aferrantme á n' aquesta esperança consoladora, com náuxer que 's fixa en l' únich estel que 'ls núvols de la tempesta no li han ama-

gat encara, he anat esperant... esperant... y les hores han transcorregut, méntrestant, llargues, peresoses d' una en una... fins entretenintse, quan lo rellotje les senyalava, pera que no 'm descomptés... (*ab creixent inquietut.*) ¡Oh, Dèu meu! ¿qué li haurá passat?... perquè triga tant?.. (*plorant.*) ¡Enrich, Enrich meu!; ¿perqué no véns?; ¿perqué m' abandonas aixis?... (*procurant tranquilisarse.*) Y després, quan torni, me dirá que m' estima... que no jugará may més... que será un bon minyó... y jo, lo rebré ab los brassos oberts, y l' aconsolaré pera que no 'l desesperin ses pérdues; y lo creuré de tot... de tot!... Lo pobre Pau me 'l tornarà, es diligent y sabrá dirme al menys si alguna desgracia... ¡Oh!; aquest pensament (*esglayada.*) Y si no fos aixó, sinó que haventho perdut tot?... (*allunyant aquesta suposició.*) ¡Oh, ¿perqué no véns?... perquè no t' apanyas, Enrich, á escalfar aquestos mos llávis aje-molits d' anyorança ..? (*ab amarch dolor*) ¿Qué diré á nostres fills?.. vina per élls, ja que nó per mí!! no témis... no 't faré cap cárrech... ¡ni cóm, si una sola de tes mirades m' ubriaga de ditxa!...; ni élls se 't queixarán... ¡élls! ¿qué t' han fet?: ¡no 'ls abandonis! (*pausa curta: se la sent plorar retenintse 'ls sanglots.*) ¡Més, ah!; éll no 'm sent, ni m' ascolta!: ¿qué horrorosa es la vetlla d' una felicitat perduda!; ¡có-m destrossa al cor lo dubte quan en éll se clava!... (*transició.*) Y 'l dia, ab passos de gegant va recobrant l' espay... y l' Enrich no torna!... ¡Dèu meu, Dèu meu!; ¿qué li hauré fet pera que aixís me mati?... ¡Oh Verge Santa, tingáu pietat de mí! (*abatuda per sos sufriments, queda com desmayada en lo silló.*)

ESCENA IV

(Es ja de dia)

DONYA CÁRME, ROSETA y GUILLÉM

(Los dos darrers entran enrahonant ab veu baixa y sorpresos.)

ROSETA

¿No t' ha sorprés la precipitada surtida d' En Pau?

GUILLÉM

Tant .. que fins ne preveig alguna desgracia...

ROSETA

(adonantse de donya Càrme) ¡La mamá!

GUILLÉM

(ab dolor) ¿Ella á n' aquí?...

ROSETA

(molt baix) ¡Está adormida!...

GUILLÉM

(tement despertar-la) ¡Chist!... ¡la despertaré!...
(á part) ¡quín dolor! *(S' ajonollan un á cada banda de donya Càrme quines màns agafan suau-ment: parlarán ab veu molt baixa y ab accionats)*

ROSETA

¡Pobra mamá!

GUILLÉM

Ves á buscar aygua florida... ó éther;... casi no té

póls y ses máns son gelades... (*Va á ferho la Roseta, detenintse pera escoltarla*)

D.ª CARME

(*somniejant apesurada: sos fills l'ascollan ab gran afany, procurant ohir lo que diu sense bèn entén-drela*) ¿L'has trobat... Páu?... ¡jugaré... mi se-nyora!... Ja ho som prou de richs, home! Torna, Enrich!... ¡nos téns á mí... als noys!... ¡te per-doném!...

GUILLÉM y ROSETA

¡Mamá! ¡mamá meva! (*besantli les máns y contenint lo plor.*)

D.ª CARME

(*despertantse ab esverament*) ¿Ja es aquí?... ¡ah! ¿sáu vosaltres, fills meus? (*ab gran tendresa y arrancant en plor.*)

ROSETA

¿Perqué plora? (*abrassantla.*)

GUILLÉM

(*uixecantse y alarmat.*) ¿Qué li passa, mamá?... son pols... la fredor de son front:... ¡vosté no está bonal...

D.ª CARME

(*dominantse y procurant sonriurer.*) Sí, home, sí; (*á Guillém*) aixó, no es res: com que no he des-cansat gran cosa, mé n' he vingut assí, m' ha rendit la son y m' he quedat uns moments ador-mida: vèusho aquí tot, fills meus...

GUILLÉM

Y... lo papá?...

ROSETA

¿Perqué no prenfa alguna cosa ó no 'ns avisava?

D.ª CARME

Ja tornaré (*dissimulant y fingint confiança.*) En Pau .. ha surtit ara mateix á buscarlo... (*plora.*)

GUILLÉM

(*desesperat.*) ¿En Pau... es á?:... ¡estém perduts!

ROSETA

¡Mamá! (*abrassantla y procurant aconsolarla*) no 's desesperi aixís!...

ESCENA V

Los mateixos y MOSSEN MANEL

(*Aquest entra sense que ningú l' haja vist y ab una mirada, 's fa cárrech de la situació.*)

MOSSEN MANEL

(*á part*) ¡Quánt de dolor!: ¡oh, Dèu meu: pietat per élls!... (*venç sa aflicció y dominantse, diu:*)
¡Cárme?

D.ª CARME

¡Manel! (*ab gran trastorn*)

GUILLÉM

¡Sálvins, oncle! (*ab desesperació*)

ROSETA

¡Aconsólila! (*per donya Càrme*)

MOSSEN MANEL

¡Tot ho comprench!: no parlis, Càrme, estás molt débil. *(als noys ab gran carinyo)* ¡Coratge, fills meus; valor, Guillém!

GUILLÉM

(abatut) ¡Valor!; ¿cóm vol que 'n tinga?

MOSSEN MANEL

¿No ets home, per ventura?: devant de la desgràcia, pit ferm y cor seré!...

GUILLÉM

Peró quan l' honra está en perill... ¿cóm ferho?

MOSSEN MANEL

Defensant sempre la propia dignitat;... més, ara, no 's tracta d' aixó, sinó de sapiguer lo que ha ocorregut: ¿pots explicarmho, Guillém?: coneguém lo mal...

GUILLÉM

Res sé, fora de que 'l papá no ha tornat encara...

MOSSEN MANEL

¿Res més?... *(interrompent á n' aquéll y com consultantho ab donya Càrme.)*

D.ª CARME

Res més, si es qu' aixó...

MOSSEN MANEL

Prou y massa, peró no tot: encara no desconfío de véurer á l' Enrich...

D.ª CARME

¡Dèu ho perméti!

GUILLÉM

¿Y si no vé?

ROSETA

(*á part.*) ¿Nos hauría abandonat?... (*alt.*) ¡no pot ser!

MOSEN MANEL

Tot está en lo possible; però mentres tant, Guillé, ton deber t' obliga á pendre certes mides que la experiencia y la gravetat de la situació fan necessaries...

GUILLÉM

¿Quines son, oncle? (*disposantse á obehir.*)

MOSEN MANEL

Anárten' al escriptori; rébre 'ls dependents y despatxarlos, quan vagin venint, ab una excusa qualsevol tot encomenántlos hi que al sentdemá cada hú ocupi son lloch á l' hora deguda; posar un avís, fora del despatx, dihent que román tancat.. y dissimular tant com pugas ab tothom, fins qu' aquesta nuvolada s' aclareixi ó esclati.

GUILLÉM

(*resignat y sumís.*) Cumpliré (*á part, anántsen'.*) Com un metje ab un mort, firmaré la papeleta de defunció de nostra casa, poch abans tan respectable!...

(*Se 'n va.*)

MOSEN MANEL

Y tú... Roseta... prepara una tasseta de tila ab algunes gotetes de rom ó d' aygua del Càrme pera la teva afligida mare.

ROSETA

(*plorant, á mossen Manel*) ¿Qué va á ser de nosaltres?...

MOSSEN MANEL

No t' espantis, Roseta: en tot mal hi ha novena. Mentres tant, t' encomano que defensis, ab ta debilitat, á En Guillém: recórdali que per tú y per aquésta (*senyalant á donya Cárme*) no pot ni deu entregarse, succehesca lo que succehesca, á una desesperació inútil y reproable.

ROSETA

(*abatuda.*) Ho faré (*á part, avergonyida.*) ¿Qué dirá, quan ho sábiga, En Gabriel?...

ESCENA VI

MOSSEN MANEL y DONYA CÁRME

D.ª CARMÉ

(*ab gran defalliment y dolor.*) ¡Ja ho veus, Manel!; no t' ha valgut lo matinejar... (*referintse á don Enrich.*)

MOSSEN MANEL

¡Quí sap!;... ¿no es á buscarlo En Pau? (*procurant animarla.*)

D.ª CARMÉ

Sí; però éll... ¡no tornarà, Manel!

MOSSEN MANEL

¿Perqué?... ¿com ho saps tú, pera assegurar-ho?

D.ª CARME

¿Com ho s6?... lo cor m' ho diu!

MOSEN MANEL

(assentint.) Tal volta no t' enganyas, Càrme!D.ª CARME

Oh, nó!; quan avisa ó present desgracies semblants, may s' equivoca!... Y si es aixís ¿qué faré, Manel?

MOSEN MANEL

(solemniai) Dues coses no més, germana meva: primera y principal, confiar ab Dèu; y segona, procurar, en quant pugas, la salvació del honor del Enrich...D.ª CARME

¿Confiar ab Dèu?... ja ho faig, Manel y ¡bè ho saps tú!;... però en quant á lo según ¿quin medi 'm queda?...

MOSEN MANEL

Ascóltam' bè, Càrme: los instants son crítichs y si desgraciadament, com me temo, surtis certa ta previsió, convé qu' estigas preparada.

D.ª CARME¡Parla! *(ab gran ansietat.)*

MOSEN MANEL

L' honor de ton marit, es no sóls lo d' éll, sinó que també 'l teu propi y 'l de tos fills: donchs bè, tot quant conservavas pera tú y per aquestos, dónaho pera salvarlo!

D.ª CARME*(ressistintshi.)* ¿Y la quinta?... y les primeras necessitats de la vida?... y...

MOSSEN MANEL

(*interrompentlla.*) Si vols que 't càpiga la íntima satisfacció d' haver fet tot quant podías y debas... has de córrer lo perill de que, En Guillém, vaja  ser soldat!...

D.ª CARME

(*esglayada.*) Quin horror!... (*decidida.*) May, Manel!

MOSSEN MANEL

(*persuassiu.*) Després, no vos ha de mancar ni  t, ni als noys lo precís pera la honesta y honrada subsistència, perque Deu qu' alimenta als aucells que volan per los ayres, y  los peixos qu' habitan les profunditats dels mars, y  les plantes qu' abelleixen  la terra, y  los mateixos srs que furgan per entre 'l llot y los bassals ms fastigosos, no desampara may al bé, ni al afligit abandona, ni del desheretat de la fortuna s' obli-da, ni se 'n descuyda. La desgracia, es  voltes, lo gran seds de que, en sos insondables desig-nis, se val pera agarbellar y purificar la virtut dels ngels de la terra;... y la virtut, Crme, no 's comprn, ni ho fra, sense 'l sacrifici!

D.ª CARME

(*ab cristiana convicció.*) Jo, Manel, perque com-prech lo que 'm dus, estich resignada  tot: rs me fa, tenint, com tinch, la consciència tranquila y nt lo cor, sufrir les amargors de la desgracia que nos esguarja: rs me fa, ni tn sols me cor-prn, lo considerar que quedarm  la misria; que les penes nos assetjarn arru  mos fills pobrissons! y  m; qu' haurà de vrurer amagada pera que la gent no 'm signi ab lo dit com  mu-

ller d'un... «quebrat» y evitar que, ab ma presencia, se recordí y s' esbombi y s' escampi més y més, com taca d' óli, l' afront que 'ns caurá á sobre;... ni encara la temensa de qu' haurém de tastar l' asprívol pá de la pobresa,... conéixer, tal volta, los horrors de la fam!:... nó, Manel!; rés d' aixó m' espanta. Però donar á gratcient mon fill á la Reyna... córrer lo insólit perill de qu' haja de ser soldat... ¡aixó may!; ans que tot, soch mare!...

MOSSEN MANEL

(*ab dolor.*) També ho son aquelles, Cárme, que no tenen una cabana hont soplujarse y se resignan cristianament á separarse de llurs fills, als qui també, com tú al teu, estiman, nó pera salvar l' honra de la familia ó la cayguda d' un nóm conegut com lo vostre, sinó perque la lley bárbara y despiatada que 'ns ha sigut imposada y qu' abans no coneixíam, però que es lley y que cumplirla es forçós, les hi obliga!... (*moments terribles en donya Cárme: pausa afanyosa.*)

D.ª CARME

(*rendida.*) Tindrás tanta rahó com vulgas germá meu, però dígam'; ab les engrunes que de passades riqueses me quedan... ab los mil duros que tú ahir me portáres ¿qué puch salvar?...

MOSSEN MANEL

Realment, no son rés;... son casi com una palla pera apuntalar á un sostre que s' enfonza; però aixís y tot, ab élls, póts y déus evitar que vos tréguin de casa... que sería lo primer y més afrontós dels escándols!

D.ª CARME

(*plorant*) ¡Oh, Manel!; tú no saps lo sacrifici que 'm demanas!

MOSSEN MANEL

¡Valor Càrme!; quánt major sia, més te 'l recompenstará l' Omnipotent!

D.ª CARME

Puig qu' aixís ho vols,... sia!: ¡lo faré!

MOSSEN MANEL

(*enternit*) ¡Gracies, Càrme!: Dèu t' ho pagarà; no 'n dubtis: ¿véus aquesta llum? (*adonantse de la palmatoria, encesa encara, que agafará mostrán-lahi*) ¿véus la claror del sol?: aquésta, es la representació del poder de Dèu; aquélla, la del home. Quan Dèu vol una cosa, se fá lo qu' Ell ordena y rés més; tot queda fosc devant seu, com fosques quedan totes les llums quan brilla espléndida, majestuosa, prepotent y pura la del sol: apágala, sinó; (*apaga la palmatoria ab una bufada*) ¿quina falta 't fá?: ¡cap!... Donchs lo mateix te succehirá d' assí en avant; méntres Dèu t' ajudi, ni ha de mancarte rés, ni rés haurás d' anyorar d' aquest món, ahont hi sóm com áus de volada.

D.ª CARME

Tú 'm confortas y resignació á la voluntat del Altíssim me comunicas, Manel!;.. però si defallís,.. si necessités de ton auxili,.. si com á dona y com á débil que soch, fos més poderosa ma desesperació que la resignació meva... ¡ajúdam!... sálvam!

MOSSEN MANEL

(*molt emocionat*) ¡Descansa, Càrmel; ni mos consells ni rés de mí han de mancarte; y si tanta fos la desgracia que temém, la mossada de pá que jo tinga y qu' ara donava als pobres, nos la partirém tots junts!

D.ª CARME

(*besantli la mà*) ¡Oh, Manel. . Manel!; que Dèu t' ho pagui!

ESCENA VII

Los mateixos y EN GUILLEM

GUILLÉM

(*entrant*) Lo primer grahó de mon Calvari, ja l' he pujat oncle!... (*va vestit pera eixir al carrer*)

MOSSEN MANEL

¿Es á dir qué?...

GUILLEM

He posat l' Inri á nostra créu: l' avís, á fora del despatx, y un á un, despedits, fins á demá, los dependents: aixís serán més pochs los ulls que veurán nostra cayguda.

MOSSEN MANEL

Está bè...

D.ª CARME

Y ara ¿ahont te 'n vas, Guillém? (*ab inquietut*)

GUILLEM

Ni ho sé; á donar un tórn... fins á la Diputació, mamá.

D.ª CARME

(*esglayada*) ¡Oh, no hi vagis, fill meu!; jo puch...

MOSSEN MANEL

(*interrompentla molt afectuós y ab intenció*) ¿Anarhi tú, Cárme?

D.ª CARME

(*dominantse*) Sí, sí, Guillém; véshi: potser aixís, podrás durme la noticia de que haurás eixit llure...

MOSSEN MANEL

Ja hi aniré jo per éll... ¿ho prefereixes, Cárme?

D.ª CARME

Sí, sí: estalvíali (*per En Guillém*) aqueixa amarga inquietut.

MOSSEN MANEL

(*disposantse á anársen'*) Tranquilísat, donchs; y tú Guillém, ja qu' En Páu triga á tornar, no será per demés que fassas algun pas pera surtir de dubtes y sapiguer ahont es lo teu papá.

GUILLEM

Com mellor li sembli, oncle.

D.ª CARME

Ja es estrany qu' En Páu no haja tornat!...

GUILLEM

No 'n passi quimera: pobre servidor, comensa á ser d' edat y es una mica cançoner: me n' hi aniré jo mamá... ¿ab son permís? (*la besa en lo front, despedintsen'*)

D.ª CARME

Ves, fill meu: (*besantlo*) afányat tant com pugas...

MOSSEN MANEL

(*despedintse*) No cal que li encomanis...; y mentres éll fa aqueixes diligencies, jo m' arriivaré á la Diputació pera vindre desseguida á enterarte de com haurá anat lo sorteig y véurer com s acava aquesta gropada. Vés adins, Cárme; prén la tasseta de tila que la Roseta 't déu tindre preparada y, sobre tot, no ploris, ni 't desalentis: ¡Serenitat, germana meva, encománat á la Verge... y fins després

D.ª CARME

(*besant la mà á Mossen Manel y despedintse d' En Guillelm*) A revéurer, donchs, Manel...; adèu, Guillelm!

(*Se'n van, fentho cap á ses habitacions D.ª Cárme, un colp han desaparescut Mossen Manel y En Guillelm.*)

ESCENA VIII

EN PAU y, *més tart*, D. JOAN

PAU

(*Entra molt afadigat, assentantse desseguida*) Tinch trencades les comes y... lo qu' es pitjor, sense noticies de mi senyor D. Enrich: ni al Liceo, ni al Cassino, ni 'l mateix Andréu, lo sereno del barri, ne saben res... absolutament rés!...: ¿qué li haurá passat? .. Pot ser lo senyoret y 'l reve-

rent serán més afortunats que jo en trobarlo... però jo ¿cóm quedo ab mi senyora D.ª Cárme?... ¿qué la hi diré?... ¡no soch bó pera rés!... (*queda uns moments pensivol*) Y avuy no s'obra 'l despatx... y Mossen Manel ha vingut á un' hora may vista anátsen ab lo senyoret... y aquest m' ha encarregat que rebés tots los recados... ¡Quín embull!: jo m' hi perdo... no n' entench rés!... (*anátsen*)

D. JOAN

(*desde 'l fondo*) ¿Pot passarse?...

PAU

(*reculant y aturantse després*) Endevant... (*à part*) ¿quí rediable hi déu haver? (*alt, regóneguéntlo*) ¡ah!... es sa mercé?...; dissimuli, D. Joan, perque ¿m' entén? no l' esperava...

D. JOAN

(*irónich y ab intenció*) Sempre hi ha imprevistos: ja ho diu lo refrá; d' hont un mancos se pensa...

PAU

Ja té rahó... però, ara hi cáich: ¿qu' ha trobat oberta la porta del pís?...

D. JOAN

De bat á bat...

PAU

Ab son permís: vaig á tancarla... (*anátsen' pera ferho*)

D. JOAN

(*aturantlo*) No cal; ja ho es...

PAU

¡Mil mercés!... (*excusantse*) ¡végi quin descúyt!; però com á voltes un hom' té cabóries ¿m' entén? ara, al arribar...

D. JOAN

No t' escarrassis, Pau: tothom hi está exposat, sobre tot si un matineja contra sa costum; ¿qué hi ha hagut alguna novetat?...

PAU

(*indecis*) Jo li diré; fins sa mercé, si li pláu, podrà treurerm' de dubtes y d' angúnies que, com una aresta, se m' han clavats assí... (*pe 'l cor*)

D. JOAN

Veyám, parla: si jo puch...

PAU

(*cumplimentós*) Asséntis, D. Joan; (*aquest, ho fá*) ja li explicaré ab molt gust...; no, vull dir ab molta pena, perquè ¿m' entén?

D. JOAN

(*irónich*) Ab prou feynes: acaba y ves al grà...

PAU

(*contrariat y á part*) ¡Quín home! (*alt*) Donchs es lo cas que no havém vist á D. Enrich desd' anit ençá...

D. JOAN

(*ab gran admiració*) ¿Qué 'm dius, Pau?

PAU

Lo que sent y tal com ho sent.. (*afligit*)

D. JOAN

(fingint) Aixó es grave: pot ser una desgracia...

PAU

Veliaquí lo que 'm martyritza; y com tots, sense dírnosho, la temém esgarrifosa, pera calmar l'angoixa de mi senyora D. Carme, he sortit á arréu, però enlloch ¡ni á casa de vosté mateix, D. Joan! me n' han sapigut donar cap noticia...

D. JOAN

Me deixas fret... *(á part)* Tot ho ignoran...

PAU

(esborronat) ¿Veritat que sí?

D. JOAN

Bè, Pau; prentho ab més ayre... *(ab freda indiferencia)*

PAU

No 'm fasse ríurer, D. Joan... ¿qué dich á D.ª Carme?...

D. JOAN

Pássalahi recado de que jo soch assí y vull parlarli...

PAU

¿Qué tal vegada sa mercé sap alguna cosa?...

D. JOAN

(rihent ab befa) Y á ne tú ¿qué te s' endona?

PAU

(enérgich) ¿Qué si se...? *(á part)* Engolím aquest... afront!; bèn mirat... vé d' un miserable!

D. JOAN

¿Qué murmuras, Pau?

PAU

Nó,... rés!...; deya, que si fos més jove ¿m' entén? no m' empassaria la saliva com ara me la empasso... *(ab enuig)*

D. JOAN

Donchs aixís... *(irónich y agressiu)* la escupirías!

PAU

Efectivament; *(enérgich)* al rostre de sa mercé...

D. JOAN

(ab indignació y amenassador) ¡Mal llamp!...; no sé cóm... *(fent accionat de pegar, però dominantse y acabant per riurer despreciatiu)* ¡Bá... bá!; avisa á D.ª Carme y...

PAU

Sí... sí; ara hi vaig...; però atengui... D.... Joan... á que, castells més alts que 'ls de sa mercé, he vist enfonzarse. .

D. JOAN

(rihent) ¡Ja... ja... ja! Deixatho córrer y fés lo que 't mano.

PAU

¿Manarme sa mercé?... *(rihent, besántsen)* ¡ja... ja... ja! lo complauré, perquè sí...: méntres tant, pót asséurers' y esperar si vol!... *(anántsen)* ¡ab quín gust riuré quan cáygui!...: *(riu novament)* ¡ja... ja... ja! *(Se 'n vá.)*

D. JOAN

(*ab ira y amenassantlo ab los punys*) ¡Ja plorarás, vell xaruch! (*lo segueix ab la vista fins que desapareix.*)

ESCENA IX

D. JOAN

¡Ja es fora!; quin camándules mes ampalagós y més desvergonyat es aqueix Pau!: á casa 't voldria!... Però... ¡bá!; no hi pensém més. Mentre tant, podré arrodonir mon plan d'atach (*reflexiona: pausa curta.*) ¡Quánts dies y mesos y anys se necessitan, á voltes, pera poguer véurer satisfeta una venjança ó convertit en cert, un sómni qu' afalagá la pensa!: al fi, avuy comensa aquella á tréurer esplets; però no n' hi ha prou; m' ha de donar fruyts: es un negoci en lo que haig de cobrar-me interessos y capital. Vull que la Cárme siga meva... ¡y ho será!... Mes de vint anys fa que jurí venjarme d' élla, á la que tant estimava;... á la que tant estimo; més de vint anys que, com lo corch á la fusta, rosega á mon cor la gelosía... Lo bò, fa de bon esperar; y al últim, podré obligarla á que siga meva... que se 'm rendesca... que 'm vulga:. . ¡Oh!; solsament de pensarhi, ja 'm sento ubriacat. . (*pausa curta.*) A les dones, les hi agradan riqueses, brillants, joyes, ostentació, luxo... y la Cárme no será diferente de les demés: ¡també es dona... y jove encara y hermosa!... ¡quin goig!; llensaré á sos peus, una fortuna, la ubriagaré... la fascinaré ab lo brill de mon

or, quina polsina apar que tot m' envolta... ¿cóm podrá negársem' á ser meva? (*ab cinisme.*) Més, si m' equivocás... si sa virtut, ó son orgull, ó sa supèrbia ó tot plegat, fos tan gran que ni aixís pogués obtindrela... m' hi portaré crudel... l' assetjaré per la fam, com á fortaleza inexpugnable... Per ara, ja ho he comensat, sense qu' ella ho sápig, enfonzant al ximple del Enrich quina ruína fa mes de 20 anys també que la hi duya amenassada; arrastrantlo al joch, li he fet perdre tot y mes de quant tenia: ¡imbécil!; créurerm' amich y confiar-me tots sos secrets, quan tot mon sér traspuava ódi mortal contra d' éll per haver-me robat á la Cárme... la imatge de ma fantasia, la fada de mon cor, la joya... la única joya de ma vida!... (*ab amargor.*) Y élla ¡infelís! preferir l' Enrich que la ha abandonada, á ne mí... á mí qu' hauria sigut son escláu y viscut del sol alé de sos llavis y reduhit ma existencia á contemplarla y á adorarla com á mon únich ídol! (*transacció.*) ¡Qué hi farém!: la fatalitat aixís ho disposá y m' ha calgut esperar un día y un any y temps y mes temps pera arribar á avuy en que, ó atenyaré 'l somni de ma joventut, ó 'm sado-llaré en ma venjança... ¡Oh, sí, Cárme!; mal que 't pesi, no podrás rebutjar-me: serás meva... ó t' aclapararé; y si ni aixís,... te perseguiré sempre... sempre delirant, satánich, incansable fins que rendida y lassa cayguis en mos brassos... (*pausa ufanyosa.*) ¡Y no vé!... me regateja... ó 'm nega sa presencia, ab la que s' apagaría la febrsenca cremor de mon front, com ab la rosada, en les calitjoses tardes d' istiu, se mitiga al cap-vespre lo xardor qu' abrusá la terra; me priva de la dolça mirada de sos esguarts puríssims, únich

cel que fins avuy he sapigut compendre!... (*impacientantse.*) ¡Oh, quant triga! (*s' aixeca y 's passeja neguitós.*) hauré de fer soroll pera que 'm sentin... (*acudintli una idea.*) ¿que t' hi vols jugar qu' aquell vellot d' En Pau s' haurá ajassat á algun recó, ahont deù estarhi sense recordarse qu' al món sia?: vaig á véureho... es ben cert qu' en arribant á certa edat, som figures decoratives que sols servím pera fer nosa! (*va á cridar ó á demanar á algú, quan entra donya Càrme qui sols anirà mitj pentinada y ab trajo dels anomenats martiners.*)

ESCENA X

D. JOAN y D.ª CÀRME

D.ª CÀRME

(*entrant y saludantlo*) Sens' dubte, D. Joan, que se li debia fer enutjosa é insoportable ma tardansa.

D. JOAN

(*ceremoniós*) No tal; però comensava á témer si En Pau...

D.ª CÀRME

(*interrompentlo*) Efectivament; acabava tot just d' avisarme la visita de V., quan li ha sobrevingut un cubriment de cor...

D. JOAN

Conseqüències de tindre un sol criat y encara vell y aixacrós...

D.ª CARME

Diligent, fiat y servicial, emperó, més que cap altre...

D. JOAN

No la hi nego D.ª Carme y... (*sentse 'l desentés*)
¿ha sigut cosa?...

D.ª CARME

De moment, nos ha alarmades á la Roseta y á mí; però haventlo ja pogut retornar, gracies á Dèu, y estant del tot tranquila per éll, méntres ma filla acaba de cuydarlo, vinch jo á complimentar á V. pregantli ensemps que 'm donga, si les sap, noticies del Enrich.

D. JOAN

A n' aixó venía, D.ª Carme; perque 'm dol de debó que degui V. passar hores y més hores abandonada y morta d' ánsia esperant á son marit, mentres éll s' oblida de V. y de sos fills, darrera 'l joch.

D.ª CARME

Aixó, no es dirme-res, D. Joan.

D. JOAN

Procuraré explicarme.

D.ª CARME

Asséntis... ¡qué distreta! (*assentantse 'ls dos*) l' ascolto: ¡parli!

D. JOAN

Abans de comensar la hi prego, Carme, qu' asse-
reni sos hermosos ulls y que se 'm mostri bon-
dadosa, puig ara,... tot depén de V...

D.ª CARME

(*ofesa*) Si segueix parlantme aixís, me veuré obligada á retirarme...

D. JOAN

(*á part*) ¡Sempre igual ab mí! (*alt*) Nó, nó...; ascóltim! (*lonsauger*)

D.ª CARME

(*ab fredor*) Digui (*disposantse á ascollarlo ab molt rezel y prevenció*)

D. JOAN

(*nerviós y dominantse*) Suprimiré detalls, Carme; vosté está impaciente, y á mí se 'm crema la llengua pera enrahonar. (*pausa*) Quan vaig entornármén al Liceo, després de ma visita de última hora, trobí que l' Enrich duya guanyada á l' alsa una cantitat prou grossa pera, ab ella, poguer atendre á totes ses obligacions y pagar sos deutes: llavors, recordantme del encárrech de V., li demaní en son nom que s' acontentés ab lo rescabalat y se 'n vingués á n' aquí pera alegrarla; però... no 'm volgué créurer y sa ambició 'l perdé...

D.ª CARME

¡Dèu meul... (*ab intensa amargura*)

D. JOAN

(*prosseguint*) Engrehit per la sort y encegat per la fortuna que li sonreya fins al punt d' assegurarli lo primer ó un dels primers llocs entre los més acaudalats «bolsistas» y principals banquers de Barcelona, d' entre quin nombre V. sap que hi sobresurt l' Enrich, se fèu la ilusió de que may més li giraría la esquena aquella deesa capritxosa...

D.ª CARME¡Sembla increïble!... (*contenintse 'l plor*)

D. JOAN

¡Y tant!..., però, aném seguint. S' acabá l' ópera, eixírem del Liceo y ahont nos encahuárem, pot ja pensarsho Carme... Emborratxat per sa passió y junyit al carro fatal de sa enganyosa estrella, aná fent dobles sobre dobles fins que arrivá la darrera jugada. Entre dents, com agonitzant qu' espaternega, boig per la set d' or, nerviós y frenétich, vaig sentir que deya: ¡lo tot pe 'l tot! No poguí menys d' esgarriarme y tremolar per éll; fins volguí detindreli la má insensata qu' alló feya, però en lo mateix instant, aquesta havia tirat los dáus: ¡tota aquella fortunassa, en un obrir y tancar d' ulls passava á ser de son rival!...

D.ª CARME¡Gracies, Dèu dels cels!... (*ab trista alegria*)

D. JOAN

(*admirat*) ¿De la ruina de vostés?...D.ª CARME

(*ab convicció*) Sí, una y mil voltes, puig la prefereixo á n' aquelles riqueses filles de la infàmia!

D. JOAN

(*desconcertat*) Vosté delira, Carme: ¿quina cosa vol més justa?...

D.ª CARME

Podrá serho pera V., don Joan; nó pera mí.

D. JOAN

Sembla increïble, Càrmel! (*volgentlla persuadir*)
aixó es una exageració que ratlla en la manfa...

D.ª CARME

Será lo que vosté vulla, don Joan; però... deixé-
mho córrer y explíquim qué s' ha fet del Enrich
després d' aquella bojeria... (*impacienta*)

D. JOAN

Prosseguí. (*pausa curta*) Lo que sobrevingué,
ja s' ho pot afigurar, amiga meva: quan son ma-
rit se convencé de la certesa é inmensitat de la
desgràcia, semblá qu' anava á tornar-se foll; sa
desesperació no tenia límits: al fi, y passats que
foren los moments de son crudel paroxisme, po-
guí endúrmel' á casa y calmarlo una mica: allí,
plorant com una criatura, va dir-me: ¡Joan!; no
tinch cara ni valor pera presentarme á la Càrmel,
ni pera contemplar ma deshonra; y puig encar'
tinch temps pera fugir, déixam algun diner...
entera de tot á ma familia... demánalshi que 'm
perdonin y... adèu pera sempre!

D.ª CARME

(*esglayada*) ¡Es á dir que l' Enrich?...

D. JOAN

(*intencionat*) Sí;... ¡ha fugit... Càrmel!

D.ª CARME

(*ab horror*) ¡Oh, no pot ser!: ¿ho hauria fet sense
despedirse tan sòls...?

D. JOAN

Precisament pera evitar la vergonyosa confessió,
ha volgut posarhi la frontera per entre mitj,
aprofitant lo primer tren!...

D.ª CARME*(plorant)* ¡Dèu meu!.. ¡Dèu meu! ¿qué serà d' éll?..

D. JOAN

No se disgusti aixís, ma bona amiga;... no es tot perdut encara... y fins *(ab molta intenció y discretament, aconsolantla)* si jo m' hi empenyo, l' Enrich podrà tornar...

D.ª CARME

¿Fora possible?...

D. JOAN

Sí!

D.ª CARME

¿Cóm?...

D. JOAN

Ascóltim... y ho veurá, Càrme!

D.ª CARME*(ansiosa y delirant)* Oh... párli, don Joan; párli!

D. JOAN

Abans, dech recordarli una història;... després vosté decidirá.

D.ª CARME*(rezelosa)* ¿Qué jo?:... ¡veyám! *(indicant que s'expliqui.)*

D. JOAN

(reconcentrantse) De lo que la hi diré, fá molts anys, Càrme: per lo mateix la hi suplico que 'm concedesca sa atenció méntres duri lo curs de mes idees ó de mes recordances.

D.ª CARME

(*à part, intranquilla*) ¡Quánt misteril (*alt*) Comensi.

D. JOAN

(*comensará dominantse, fins que, empés per sa passió, esclatará aquesta delirant y terrible*) En lo temps á que 'm referesch, vivia á Barcelona una senyoreta qu'era hermosa com lo despertar de la matinada y joliva com una toya de flors; ses paraules eran dolces com les passades d' un rossinyol; sos ulls, negres com mes penes y d' un mirar més ardent que 'l del sol de Cuba; sos llávis, suavíssims com les fulles de la rosella al mitj-badar-se; tot son cayent;... tota sa persona, majestuosa, atractívola y sobirana com la d' una reyna. Atret per tants encisos y subjugat per tal aplech de gracies que 'l fascinavan, un jove, llavors humil, s' enamorá d' élla encenguéntseli en lo cor una fornal inextingible: més ¡ay! semblant passió, havia de causarli turments y penes inmensas que sols compéndre pot l' ánima qu' estima y que rèb, al volguer comunicar sos afanys á la persona amada, desdeny sobre desdeny, despréci sobre despréci. Havían passat alguns mesos d' inútil brega, quan un jorn, en que 'l jove aquell surtí á cassera pera distráurers, trobá per etzar á un seu amich que, duhent la escopeta al coll y 'ls perdiuers subjectes, anava de company ab la gentil senyoreta á la qui, Càrme, vinch referintme: l' infelís, degué reprimir un crit de sorpresa al véurela, creyentse enfront de la mateixa Diana; y, entre joyós y contrariat, saludá festós á la hermosa parella. Tot just s' havían creuhat entre 'ls tres les primeres paraules complimentoses,

quan lo segon, advertit per les véus d'altres casadors de sa colla, ovirá un vol de perdíus que á l'abeurada 's dirigían y, encomenant per uns moments á son amich la guarda de sa companyona, se llensá á perseguirles...

D.ª CARME

¡Don Joan!; li estimaré qu'escursi detalls, puig vosté compendrá que més qu'élles, m'interessa acabar de sapiguer que s'ha fet de mon espós...

D. JOAN

Sento molestarla y que vosté, m'... interrompesca; però son necessaris ..

D.ª CARME

(*interrompentlo disgustada*) Essent aixís, conti-
nuhi,... més escúrsils: l'ascolto de nóu.

D. JOAN

Donchs, veliaquí, Càrme, qu'allavores entre la senyoreta y 'l jove aquell regná uns segons d'embarrassós silenci: semblava qu'abdós reconcentressen en lo cor totes llurs existencies. (*solem-
nial*) Hi ha moments en la vida qu'obligan á parlar; y aquell ne fôu un: enfront dels grans espectacles de la naturalesa, es impossible contin-
dre dins d'un mateix l'admiració que causan, sobre tot si aixó que 'n dihém l'ánima, sent la melangía de l'anyorança ó la tristesa de sa pro-
pia soletat; y per semblant motíu, l'esmentat jove, va parlar, Càrme... Y tot parlant, en l'es-
clat de la conversa, poguent més la empenta de son cor que la brida de son seny, desvanescut llavores, exclamá un ¡jo t'amo! que repetiren gojoses les alteroses montanyes del entorn. Més

¡ay! en lo mateix moment ressoná un tir barre-jantshi desseguida l'alegra cridória de váries véus, venint á ofegar aquella exclamació intempestiva que va romandre sens' resposta; y casi soptadament també, tornava lo jove cassador que s'afanyá en deixar á la falda de la hermosa dues rodanxones perdius tot afeginthi, enorgullit y satisfet: ¡pera tú les he cassades, amor meva! Aquestes paraules foren una sentència de mort y una revelació ensemps pera lo enamorat jove, que vegé de colp y volta marcides ses més dolçes ilusions y esmicolades ses més belles esperances.

D.ª CARME

(*indiferent*) Fóu una llástima; però ¿quína relació te aquesta rondalla ó aquesta història ab lo que jo ansío sapiguer, don Joan?

D. JOAN

Molta, Càrme... (*ab intenció*) ¿no hi atina?

D.ª CARME

(*ab inquietnt.*) N6, per cert... (*enderinant lo que vol significarlahi.*)

D. JOAN

(*sarcástich.*) Donchs deixi que l'acabe: cosa d'un any després de la cassera aquélla... se celebraren unes fastuoses esposalles en lo camaril de la Mercé: dels esposos, l'un, se deya Enrich... y l'altre, Càrme;... y dels dos testimonis... l'amich d'aquell... ¡Joan!

D.ª CARME

(*ab indignació y horror.*) ¡Oh, prou!; tot ho comprench y...

D. JOAN.

(ab fredor implacable.) No he acabat encara...D.ª CARME*(enérgica.)* Ni es precis!

D. JOAN

(ab ira.) ¡Sí... sí qu' ho es... y molt!D.ª CARME*(abatuda.)* Digui.

D. JOAN

(ab tendresa.) Desd' aquell jorn fatal pera mí, sols he pensat ¡haig d' ésser franch! ab la perdició de l' Enrich... en satisfer lo clám etern de mon cor que 'm demanava venjança contra d' éll y contra vosté, Cárme: però, jo la estimava, com la estimo y la he estimada sempre .. y 'l mal que volia fer á vosté, rebotia ferotge contra mí mateix: aixó 'm contingué en un principi. Desitjós d' esborrar un amor qu' era impossible y anhelant ferme home... ésser millonari per si algun dia,... m' entreguí al treball emborratxantme ab contínues y arriscades ocupacions;... després, quan ja 'm podia anomenar rich,... cerquí tota mena de distraccions en viatges, en casseres, forades y qué sé jo quantes coses més, frisós d' oblidarme fins de ma mateixa sombra; també, y sempre afanyós d' ofegar aquest amor que sobreixia de mon pit tornantme foll, cerquí un' altra dona que 'm sapigués compéndre y estimar, trobantne á moltes, boniques per fora com les gerres pompeyanes y negres per dins com l' estalsí d' una ximeneya, de disposades á satisfer més mos insignificants capritxos...; però cap. . cap... ni una sola que fos

capàs de esmortuhir ¡quánt mancos esborrar! de mon cor la imatge de vosté! *(ab ràbia.)* ¿Qué debí fer?: ma passió era més poderosa que ma voluntat... y va rendirme: la sét de venjança, los gelos, l'afany de possehirla, qu' ab esforços de gegant continguí molt temps, esbotzáren les rescloses é inundaren tot mon sér avassalladores, terribles!...: desde llavors, Carme, l'amor de vosté ha sigut mon únich pensament... mon deliri constant! *(riu convulsivament.)*

D.ª CARME

(indignada.) ¡Infame!

D. JOAN

(cintch.) Díguim' lo que vulga, però ascóltim encara!...

D.ª CARME

(alsantse pera no sentirlo.) ¡Ni un mó't més!

D. JOAN

(agasantla per la mà y obligantla á séurer imperiós.)
¡Oh, sí! *(pausa curta: parla ab creixent precipitació, barreja monstruosa d' amor y de ràbia.)* L'hora qu' he somniat tantes vegades, ha arribat avuy: díguim' que no m' aborreix;... máti ab una sola paraula la infernal serp que tants anys fa duch entortolligada al cor;... dónguim no més qu' una esperança... y l' Enrich tornarà á son costat... portantli una fortuna!...

D.ª CARME

(indignada.) ¡Miserable!... ¿y als hòmens com vosté, sense cor y sense honra, la societat nos los hi escup al mitj del rostre?...

D. JOAN

¡Cárme! ¡Cárme! (*pregant*) no siga inexorable ab mi!... ¡no sía tonta!: per caritat... ja que nó per rés més, un famolench d' amor y de carícies n' hi 'n demana una mossada!

D.ª CARME

(*ab imperi*) ¡Próu ja, don Joan! (*aixecantse resoluta.*) No vinga ab son empestat alé, qu' apar lo del Manzanares, á fer més horrorosa ma desventura!: ¡vágissen! (*signantli la porta.*)

D. JOAN

(*alsantse y desatinat.*) ¡Es que si no accedeix á mos prèchs, també sabré váldrem' de la força! (*va á besarla, quan ella li dona una bofetada, agafant desseguida lo cordó de la campaneta que no deixarà fins que don Joan sia á fora.*)

D.ª CARME

¡Insensat! (*donantli la bofetada y rihent convulsivament.*)

D. JOAN

¡Oh!... (*ab ràbia*) ¡Será meva!... (*bregant pera venjarse.*)

D.ª CARME

(*imposántseli.*) Intenti móurers' y crido á mon auxili!... (*signantli la porta.*) ¡Enrera traydor y mal amich!; á fora, home indigne!

D. JOAN

(*dominat per la mirada de donya Cárme, recula automáticamente, agafa 'l sombrero cubrintse y, desde 'l dintell de la porta, exclama ab feresa.*) ¡Ja tornaré!
(*Se 'n va.*)

ESCENA XI

DONYA CÁRME, ROSETA *y, més tart*, EN PAU

ROSETA

(entrant, casi topantse ab don Joan) ¿Qué volia don Joan, mamá?: sa mirada m' ha fet pòr.

D.ª CÀRME

(nerviosa.) ¿Es fora ja?...

ROSETA

Sí, mamá: estava esgroguehit com un cadávre!...
(no comprenentla.)

D.ª CÀRME

(á part.) ¡Gracies, Dèu meu! *(alt.)* M' ha dut noticies de ton papá y... *(venintli un sobre-cor, que dominará al acte.)*

ROSETA

(alarmada, notantho.) ¿Qué li passa, mamá meva?
(cridant.) ¡Pau!

D.ª CÀRME

No... es rés, filla;... una mica de debilitat!... *(defallida y emocionada.)*

PAU

(entrant depressa ab mostres de flaqueza.) ¿Me cridava, senyoreta?

ROSETA

Sí; la mamá... *(aixugantli 'l rostre ab lo mocador)*
pórtali caldo...

D.ª CARME

(*acabantse d' asserenar y dissimulant.*) T' has alar-
mat endebades, Roseta; no ha sigut rés... (*á
part.*) ¡Lo cor se 'm esberla!

PAU

¿Qué no 's troba bè, mi senyora?: díguiho ab fran-
quesa, perque ¿m' entén? .. aniria pe 'l caldo y
pe 'l metje y...

D.ª CARME

¡No cal, Pau!: un lleuger rodament de cap;... però
aquesta... (*per la Roseta*) y tu ¿com te trobas?...

PAU

(*no atinanthi.*) ¿Jo?... (*recordant.*) Ah, sí!; ni me
'n recordava: la tasseta de café que he prés ¿m'
entén? m' ha anat com l' anell al dit...

ROSETA

Y donchs, mamá ¿quines noves li ha dut don Joan?..

D.ª CARME

¡Pots pensárteles!; cap de bona...

ROSETA

¡Pobre papá!

PAU

(*alarmat.*) ¿Qué li ha succehit alguna desgracia
á don Enrich, mi senyora donya Càrme?...

D.ª CARME

(*apartant la conversa.*) Nó... nó; més... ja 'n parla-
rém altr' hora: ara per ara, Pau, voldria ferte
una pregunta.

PAU

(afectuós.) Ni que sigan mil, perquè ¿m' entén?
mi senyora?

D.ª CARME

(interrompentlo y ab fonda intenció.) ¿Quina edat
téns, Pau?

PAU

(contrariat) De fixo, no ho sé; però li asseguro
que tothom me 'n posa més dels que compto...

D.ª CARME

Y dels que ets á casa ¿te 'n recordas?

PAU

¡D' aixó, prou! avuy ne compleixen vint y cinch,
ab sis mesos y tres dies justos y cabals á n'aquesta
hora, puig qu' en aquesta mateixa ¿m' entén? si
fá no fá, m' admetéren ses mercés.

ROSETA

(bromejant.) ¡Quánta memória!

PAU

¡Gayre bè no 'n tinch, senyoreta!; però les fetxes
que la gratitut ha gravat aquí dins *(pe 'l cor.)*
ni 'ls anys, ni res me les entela!

ROSETA

(amanyagantlo.) Bè, home, no t' hi pòsis tan sério;
¡ja 't creyém!

D.ª CARME

(á part) Mon fill, soldat;... los lloguers, avuy...
(per En Pau) no m' ho negará: *(decidintse)*
¡probémho! *(alt)* Donchs mira, Pau; ara vull
que 'm demostris qu' ets lo que dius.

PAU

Sa mercé mani.

D.ª CARME

At los anys qu'ets á casa y estalviador com ets,
has de tindre una mica de bossot...; casi una
guardiola plena...

PAU

(esglayantse y á part) ¡Quín compromís!... ¿qué
la hi responch! *(alt y molt conturbat)* Sí... sí.

D.ª CARME

Donchs... déixame!'

PAU

(tartamudejant) Jo la hi diré, mi senyora D.ª Car-
me ¿m' entén?... *(á part)* ¿quina excusa dono?
(alt) lo tenia; però...

D.ª CARME

(sorpresa) ¿V' aixó, Pau?...; me negarías?...

PAU

(aturdit) ¡Créguim, mi senyora; si 'l tinguéis...

ROSETA

(carinyosa) ¿Serías un avaro, Pau?: no desconfihs;
quan la mamá ho demana...

D.ª CARME

¿T' ni negas? *(en Pau fa que nó ab lo cap)* ¿per-
meterías qu' en Guilém... que mon fill hagués
de ser soldat?...

PAU

¡Jo pogués allistar-me per éll!

D.ª CARME

(*ab amargura*) Excuses.. ; bones paraules...

ROSETA

Si farías aixó. . ¿per qué 'ns negas lo altre?... ¿serías tan ingrat?...

PAU

(*ab lluyta de sentiments*) Oh!, no m'obliguin á parlar ..; no tinch ni un quarto partit pe 'l mitj!.. ;créguim ses mercés!...

D.ª CARME

(*ab fredor*) Está bè, Pau; més com á casa no podem avuy mantindre criats, ni pagar servey... pots buscárten' un' altra ja desd' ara!...

PAU

(*plorant*) ¡Jo, ésser despatxat d' aquesta casa?... jo, haver de viurer y fins morir sense ses mercés?... jo véurem' aborrit de qui tant estimo y respecto?... ¡nó, nó!; primer la mort, mi senyora D.ª Carme!

D.ª CARME

(*ab duresa*) ¡Saps ben fer la comedia!; ja qu' ets un ingrat, al mancos no 't tornes hipócrita!...

PAU

(*ab dolorosa ingenuitat*) ¡Jo, ingrat?...; jo, hipócrita?... nó!; ¡may... may!; negarli lo que 'm demana, es pera mí 'l torment més gran que imaginar-se puga...; y havérloshi de dir ¿m' entén? lo que callar deuria, la pena més cruel qu' hauré passat en ma vida!...

D.ª CARME

(*tement endevinarho*) Oh, parla... parla!

PAU

Ho faré ¡Dèu me perdó! ja que sa mercé m' ho mana: tot quant tenia, ho donguí anit á mi senyor...

D.ª CARME

(*aclaparada*) ¡Dèu dels cels!

PAU

Enfront del perill en que 'm cregui véurel', vaig atrevirm' á oferir á D. Enrich tots mos estálvis: ell me 'ls acceptá agraht... entregántlosi ab lo sobre-tot que li donguí ¿se 'n recorda sa mercé? quan se 'n aná al Liceo: al ferho, li vaig prométre que may ho sabria sa mercé, D.ª Carme...; però... (*somiqueja temerós de no ésser cregut*)

ROSETA

¡Quán bó ets, Pau! (*estrenyentli les mans*)

D.ª CARME

(*ab dolor*) Oh, Enrich, Enrich!; quántes víctimes has fet!...

PAU

¡No li diga jamay, pobre senyor!: despátxim' si vol, D.ª Carme, per haver trencat aquest secret, però... (*ajonollántseli*) no 'm crega ingrát!

D.ª CARME

!Aixecat, Pau! (*obligantlo á que ho fasse*) Sols la mort te separará de mon costat!

PAU

Gràcies mi senyora donya Carme, perque ¿m' enten? sense vostés?... (*se sent un timbre*)

ROSETA

(alarmada) ¿Quí hi hauria?:... truncan, Pau.

PAU

(ascoltant) Sí. *(se torna á sentir lo timbre)* Asse-
réninse ses mercés...; dissimulin: vaig á obrir.

ESCENA XII

DONYA CÁRME, ROSETA, GUILLÉM
y MOSSEN MANEL

ROSETA

(per en Pau) ¡Pobr' home!; tèn un cor d' or...

D.ª CARMÉ

!Oh, sí!; y perque 'l té, la societat hi es injusta;..
nosaltres mateixes, per no compéndre 'l, aca-
bám de...

ROSETA

(interrompentla) ¿Qué hi farém?:... les apariencies,
moltes voltes...

GUILLÉM

(entrant y besant á donya Cárme) ¡Mare?

D.ª CARMÉ

(besantlo) Prompte has tornat: ¿qué hi ha de
nou?

GUILLÉM

¡Qu' estém perduts!...

ROSETA

(*esglayada*) ¿Perduts, dius Guillém? (*entra mossen Manel*)

GUILLÉM

Sí, Roseta; tal com ho sents; ras y curt: lo papá ha fugit!

ROSETA

¡Oh! (*crit de l'ánima, si bè dominantse pera no plorar.*)

D.ª CARME

(*ab a marga rialleta*) Ja ho sabia, fill meu!

GUILLÉM

(*sorprés*) ¿Qué ja?... ¿quí li ha?...

D.ª CARME

¡D. Joan!

GUILLÉM

¿Ell?... éll justament, mamá?

D.ª CARME

¡Sí, Guillém! ¡éll mateix en persona, ha vingut á innovarmho!

GUILLÉM

¿Y Dèu consent infámies com aquesta?...

MOSSEN MANEL

(*intervenint*) Atura ta llengua, jove imprudent y temerari...

GUILLEM

Es que V., oncle, potser ignora...

ROSETA

(sorpresa y á part, per mossen Manel) ¡L' oncle!...
¡éll nos salvará!

MOSSEN MANEL

(ab gravetat) Estich, pe 'l contrari, enterat de tot,
gracies á un voler providencial, essent lo que m'
ha fet vindre desseguida...

GUILLEM

Y sapiguentho, oncle ¿s' extranya de que 'm desesperi y fins de que dubti?...

MOSSEN MANEL

(interrompentlo y reconvenintlo ab amor) ¿Qué 't desesperis?... cap home de cor ho fa may, Guillém: ¿que dubtis?... aytal debilitat no es permesa á cap fill qu' haja sigut infantat per una mare com la teva...

D.ª CARMÉ

(excusant á son fill) En Guillém no es que dubti, Manel; però enfront de la desgracia que 'ns aclaparà, qué ¿debém fer?...

MOSSEN MANEL

De moment... *(molt pensivol y pesant les paraules)*
¡rés!; ni jo mateix sé qué aconsellarvos: la ñis-
hort que Dèu vos envía es tan gran que, en veri-
tat, me deixa sens' esma pera coordinar ni una
sola idea. Ab tot, preparémnos á resistir serenament
la primera embestida: potser les coses no anirán tan
depréssa ni tan malament com ora nos apar;... y si fos
¡qué Mare de Dèu serà!, á grans mals, Dèu ajuda!

GUILLÉM

¿Véu, oncle?... (*abatut*)

ROSETA

Y 'l papá, ¿no tornarà?... no 'l veurém may més?...

MOSEN MANEL

No 'ns aturdim: aprofitém aquesta treva pera preparar-nos, qu' home previngut:... veyám; aném per parts..

D.ª CARME

Y 'l sorteig ¿cóm ha anat, Manel?...

MOSEN MANEL

(*ab pesar.*) ¿Com vos va tot lo d'avuy!: (*à En Guillém*) ¿has caygut soldat!

D.ª CARME

(*horroritzada.*) ¿Oh, nó ho será pas!... ¡may... may!

GUILLÉM

¿Soldat?... (*acotant lo front ab muda desesperació.*)

ROSETA

(*abrassant á son germá, plorant.*) ¿Haurás de serho?

MOSEN MANEL

¿Valor, Cármel!; ¿valor, fills meus!: (*pe 'ls noys*) en les contrarietats, mes qu' en les alegríes, se coneix la Omnipotencia divina!

D.ª CARME

(*decidida.*) Mentres jo tinga una trista malla pera redimirlo... no ho será pas, Manel!

MOSSEN MANEL

(*molt afectat.*) ¡Cárme!; recorda mos consells y ta promesa: debém, tots plegats, evitar lo terrible escándol..

D.ª CARME

(*defallida.*) ¡Téns rahó! (*per ella*) ¿Perque m' enviáu aquestes probes, Dèu meu?

GUILLÉM

(*animantla.*) No s' espanti, mamá: anar al exércit, no es cap deshonra y ¡qui sap si la fortuna m' hi será riallera!;... me farán cabo al acte;... la carrera que tinch....

D.ª CARME

(*interrompentlo esvarada*) ¡Qui sap si una bala traydora!... oh, no pot ser; primer ets tú, fill meu...

GUILLÉM

(*ab noblesa.*) Nó, nó, mamá: l' oncle está en lo cert; primer que jo, es l' honra del papá.. ¡Salvémla en quant pogám, puig qu' es la nostra!

MOSSEN MANEL

¡Aixís m' agradas, Guillém! (*l' abraça ab efusió,*
(*dihentli commogut.*) ¡abrássam!; ¡aixó es ser home!

ESCENA XIII

Los mateixos y EN PAU

PAU

(*entrant agitat.*) ¿Mi senyora donya Cárme?

D.ª CARME*(intranquita.)* ¿Qué hi ha Pau?

PAU

(parlant ab dificultat per la emoció.) Don Joan, acompanyat d' altres senyors, demana per mi senyor don Enrich.D.ª CARME*(extranyada.)* ¿Don Joan?...

ROSETA

(á Guillém.) ¿Qui serán ó perquè vindrán?...

GUILLÉM

(á Roseta.) Per... qualsevol cosa, menys pera un bè nostre!

PAU

Sí, sí, éll es, mi senyora; ja n' han vingut molts aquest matí, entornánten malhumorats ó compadits; però ¿m' entén? tants d' un plegat com ara y ab tanta insistencia demanant pe 'l principal, nó, donya Càrme.

D.ª CARME*(á mossen Manel.)* ¿Que 'ls hi contestarém, Manel?

MOSSEN MANEL

(á En Pau.) ¡Qu' éntin, Pau!

PAU

¿Tots junts, reverent?...

MOSSEN MANEL

(neguítós) Sí, sí; aixís n' eixirém d' una vegada *(s' en va En Pau)* Y ara vosaltres, *(á Guillém y á Roseta)* anéuvosen' adins: si vos necessités, ja vos cridaré...

ROSETA

(*á part y anántsén'*) ¿Qué deurán fernos, Dèu meu?
(*s' en va*)

GUILLEM

(*á Mossen Manel*) ¡Comprench sa intenció, oncle...;
lo cel la hi pagui!... (*anántsén' tapantse 'l rostre*)
¡Quín afront!... (*se'n va*)

MOSSEN MANEL

(*veyentlos eixir, molt afectat y á part*) ¡Infelissos!...:
aixís no presenciaran la proclamació de llur
deshonra!... (*quedan abstrets y dolorosamente si-*
lenciosos Mossen Manel y D.ª Carme)

ESCENA ÚLTIMA

D.ª CARME, MOSSEN MANEL, PAU, D. JOAN, LOJUTJE,
ESCRIBÁ, PROCURADOR y DOS ALGUTZILS

PAU

(*entrant*) Vagin entrant ses mercés: passi, passi,
D. Joan. (*entran tots, á escepció dels dos algutzils*
que's quedarán al llindar de la porta del fons,
enrahonant ab veu baixa y fent lo que 'l diálech
indiqui ó exigesca)

D. JOAN

(*á D.ª Carme*) Ja ho veu, Carme: compleixo ma
paraula: (*á Mossen Manel*) reverent, tinch l'honor
de saludarlo.

D.ª CARME

(*à part*) ¡Quant cinisme! (*alt, als acompanyants*)
 Endavant, senyors. (*van entrant, salulantlos,*
lo jutge, l' escribà y 'l procurador)

JUTJE

(*à D.ª Carme*) Als peus de V., senyora. (*saluda à*
Mossen Manel)

MOSSEN MANEL

(*à part, per D. Joan*) ¿Qué 's proposa aquest
 home?

PAU

(*angustiós*) ¡La Justicia á casa!... ¿per qué hi
 vindrá?...

ESCRIBÁ

(*à D.ª Carme*) Ab permís de V., senyora. (*estén*
los autos damunt de la tauleta-cusidor, s' assenta
y 's disposa á escriurer)

D.ª CARME

(*al escribà*) V., 'l té. (*D.ª Carme ofereix una cadira*
al jutje qui, regraciantli, romandrá dret)

JUTJE

(*à D.ª Carme y ab molta finesa*) Mil mercès, se-
 nyora; no cal ..

MOSSEN MANEL

(*al jutje*) ¿Qué se 'ls hi ofería, senyor jutje?...

D. JOAN

(*interrompentlo y dihent á n' aquest.*) Abans de
 que V. S. comensi la incoació de les primeres di-
 ligencies, permetim fer una pregunta reservada
 á la senyora. .

MOSSEN MANEL

(*à part, per don Joan.*) ¿Cóm?... ¿quin plan déu ésser lo seu?

PAU

(*à part, per don Joan.*) ¡Murri!... Si pogués esca-nyarlo!...

JUTJE

(*à don Joan.*) Li recomano brevetat, don Joan.

D. JOAN

(*assentint á lo que diu lo jutje, se dirigeix á donya Càrme ab la qui sosté un rápit diálech ab réu molt baixa*) ¡Càrme!; encara hi es á temps; aquesta, es ma darrera intimació... Díguim que m' estima... ó que m' estimará al menys... y me 'n entorno ab aqueixos executors de la justícia sense molestarla ni un segon més...

D.ª CARME

(*à don Joan, rebutjantlo indignada.*) Fasse 'l seu fet... y acabi d' una vegada...

D. JOAN

¡Per pietat, Càrme!; dónguim' una esperança; una paraula sola d' amor... y 'm retiro deixántlahi en penyora mon cor y tota ma fortuna!...

D.ª CARME

(*en silenci y ab indignació.*) ¡Cállli, miserable!

MOSSEN MANEL

(*à part, y ab fervor per donya Càrme.*) ¡No la des-amparis, Sant Angel de sa Guarda!

PAU

(*ab coratge, per don Joan.*) ¡Y fá plorar á mi senyora!... ¡ah. múrri!

D. JOAN

¿Me desprecia, donchs? (*á donya Càrme, ab ràbia y engelosit.*)

D.ª CARME

(*á don Joan.*) Sí, una y mil voltes;... ara y sempre!

D. JOAN

(*á donya Càrme.*) ¡Próu!... ¡ay de vosté donya Càrme! (*alt, al jutje.*) Havent procurat inutilment ab la senyora una transacció honrosa...

D.ª CARME

(*interrompentlo vivament.*) ¡Impostor! (*s' assenta mitj desvanescuda.*)

D. JOAN

(*ab ira retinguda.*) ¿Jó?... (*cínich.*) ¡ba, es dóna! (*al jutje.*) á V. S. senyor jutje, correspon cumplir y ferla cumplir la Lley...

JUTJE

(*ab solemnia gravetat, á donya Càrme.*) Senyora; ¿se troba á casa lo senyor don Enrich Vérges?

MOSEN MANEL

Perdoni sa senyoría si jo li contesto en lloch y en nóm de ma infortunada germana, quin desconsol no la hi permet ferho.

PAU

(*á part*) ¡Je haig d' esbotzar!: (*alt y sense que ningú dels de la escena s' hi fixi ú ho senti*) aquell sapastre (*per don Joan*) ho sap!

JUTJE

(á part, per donya Càrme) ¡Pobra víctima igno-
centa!

ESCRIBÁ

(á mossen Manel) ¿La gracia de vosté?... *(á punt
d' escriurer)*

MOSEN MANEL

(al escribá) Manel de Roquesalbes. *(aquell, ho
anota)*

JUTJE

¿Viu aquí, reverent, lo senyor D. Enrich Vérge?

MOSEN MANEL

Aquesta es sa casa.

JUTJE

¿Se troba en élla?

MOSEN MANEL

Lo qu' es en aquest moment, no senyor.

JUTJE

¿Trigará á tornar?

MOSEN MANEL

Ho ignoro per complert, senyoría.

PAU

(á part) ¡Quín reguitzell de preguntes!; tot' una
perdigonada!

JUTJE

(al escribá) Estengui aquestes declaracions.

D. JOAN

(*à part per donya Càrme*) ¡Ni aixís poguerla vèncer!: ¡calla cor;... calla!

JUTJE

(*en general*) ¿Pot algú de vostés ó, en son defecte, tenen ordre del cap de casa pera pagar los deutes qu' en lo present acte reclama lo senyor don Joan Jambrú, qu' assí assisteix?

MOSEN MANEL

Podrém, si á V. S. li apar bè, passar al despatx: tal volta tinga allí mon cunyat...: però... ¿ascendeix á molt? (*ab inquietut*)

JUTJE

(*al escribá*) ¿Quant se reclama en autos? (*l' escribá 'ls fulleja*).

D. JOAN

(*interrompent al actuari*) Uns dos cents mil duros, senyor jutje, per lo que pertany á mon crèdit...

MOSEN MANEL

(*ab ironía á D. Joan*) ¡Molta cantitat es,... si es llejítimal: (*al jutje*) quan sa senyoria vulga... (*disposantse á anàrsen.*)

PROCURADOR

(*al jutje.*) Abans de passar al escriptori, me permeteré recordar á V. S. que mon representant don Joan, reclama en primer terme y preferentment ara, la cumplimentació de la sentencia del judici de deshauci y'l comensament del embarch total...

JUTJE

(*recordant.*) Efectivament! (*á part.*) ¡Quán dolorós es á voltes l' exercici de la justícia!

MOSSEN MANEL

¿Quina cantitat déu pagarse pera evitar lo que 'l senyor (*pe 'l procurador*) indica, ó s'ha la execució de la sentència?

ESCRIBÁ

(*llegint los autos*) Nou cents cinquanta cinch duros, onze rals...

PROCURADOR

¿Comprés tot?... (*al escribá, ab intenció*)

ESCRIBÁ

(*ab inteligencia, al procurador*) Sí: lloguers, interessos, diligencies, etc., etc.,

MOSSEN MANEL

(*á D. Joan*) ¿Y es V. qui ho acredita? ..

D. JOAN

(*á Mossen Manel*) Efectivament; soch jo...

D.ª CARME

(*ab dignitat, á D. Joan*) ¿Y es V... qui vol cobrarlos?...

D. JOAN

(*gran ironía*) Jo mateix, D.ª Carme, pera tindre 'l plaher de rébrels' de ses mans...

D.ª CARME

(*crit del cor*) ¡Oh! (*á part*) ¿Qué faig?...; ¿y mon fill?...

MOSSEN MANEL

(*à D.ª Carme; baix*) ¡Carme!... págaho!

D.ª CARME

(*à Mossen Manel, decidintse*) ¡Sí Manel! (*s' aixeca resoluta y 's dirigeix à l' arqueta qu' obrirà, buscant-hi durant una curta estona y ab creixent febro-sia, la cantitat que hi tenia guardada*)

PAU

(*à part y seguintho tot ab interés*) ¿Quín misteri hi ha amagat?

D. JOAN

(*ab satànica satisfacció*) ¡Busca... busca!...: serás meva!

D.ª CARME

¡Me 'ls han robat! (*cáu desmayada: aspectació y dolor generals contrastant ab lo goig de D Joan*)

MOSSEN MANEL

¡Pietat, Dèu meu! (*corra ab En Pau, à auxiliar à D.ª Carme*)

D. JOAN

(*à part y desde 'l fons*) ¡Ja... ja... ja!... (*rialla histèrica y retinguda. Conversan lo procurador y l' es-cribà, méntres lo jutje contempla ab dolor aquesta escena*)

TELÓ RÁPIT

Fí del segon acte.

ACTE TERCER

L'acció, passa en un poblet de la costa vora de Barcelona.

L'escenari, representarà una saleta sumament senzilla y modesta, ab una porta al fons y altres de laterals. A la banda dreta, hi correspondrà una finestra practicable: vora d' élla, hi haurán una máquina de cusir, dues cadires de boba mitjanes y un costurero ab los corresponents menesters de rodets de fil, agulles, didals, etc. Un quinqué vulgar de petróleo, ab pantalla de cartró, posat encés damunt d'aquell, iluminant la escena. Al voltant de la cambra, cadires y un silló de rèps, cortines de madapolám ab puntes de ganxet y altres modestos adornos (no mancanthi un quadro de la Mare de Déu de Montserrat) completarán la decoració d'aquest lloch, rasser d'una pobresa honrada.

ESCENA PRIMERA

D.ª CARME, ROSETA y GUILLÉM

(Al aixecarse 'l teló, D.ª Carme en una cadira, enfront del costurero, y la Roseta assentada a la máquina, estarán cusint ab gran prèssa y silenci, afaenyoses d'acabar la feyna comensada. Al cap de poch, entrarà En Guillém embossat ab una capa madrilenya ó ab un elegant carrich, recort de mellors temps. En llurs respectives fesomies, com en la de tots los demés personatges, s'hi notará la influència de més de deu anys transcorreguts.)

D.ª CARME

Dos punts no més y estaré llest.

ROSETA

(*acabant*) ¡Gracies á Dèu!; si havém trescat, mare meva, no será al mancos endebades.

D.ª CARME

Aixís, quan vingan á buscarho, ho tindré m á punt pera no fer esperar al parroquíá.

GUILLEM

(*entrant*) ¡Bon dia!; ¿ja trevallém? (*besant á sa mare*)

D.ª CARME

(*ab tendresa esquisida*) Y sempre pogám ferho: es lo que demano á Dèu desde que 'ns hem de guanyar lo pá de cada dia: salut y feyna. (*pen-sivola*)

ROSETA

¿Portas gayre fret del defora? (*procurant desriar la conversa*)

GUILLÉM

(*treyentse l' aïrich*) Psé!; aixís, aixís; fá un ayret que talla... Però, ara me 'n adono: són las vuyt tocases y encara trevallen ab lo quinquier encés.

D.ª CARME

¡Ja está! (*deixant la feyna*) Tèns rahó; (*á Guillém*) més, no es estrany; en aquest temps, may acaba de ferse clar. (*apaga 'l quinquier*)

GUILLÉM

(*carinyós*) Sobre tot, quan no s' obran los fines-

trons (*ho fá*) Tinga: ¿véu mare? lo sol la hi dona lo bon dia besantla al mitj del front.

D.ª CARME

Sempre carinyós ab mí, Guillé. (*anegántseli 'ls ulls*)

GUILLÉM

Deber hi tinch; ¿veritat, Roseta?

ROSETA

¿Quán bo ets!... nos estimas massa; has renunciat á tot pera...

D.ª CARME

¿Ab fills com tú, quan ditzoses serían totes les mares!... (*veu del cor*)

ROSETA

¿Y quants desenganys deixarían de conéixers'!

GUILLÉM

(*contrariat*) ¡Bó! ¿ja hi sóm?... me creya que no te 'n recordavas!...

D.ª CARME

(*á part*) ¡Pobra filla!... ¡y quant l' estimá!...

ROSETA

(*apretantse 'l cor*) Ni me 'n recordo may; però la Teresó, la recadera del poble, qu' es entranta de la casa d' En Gabriel, m' innová ahir que á n' aquest li havia nascut un fill... ab lo qui pensava jo ara dihentme qu' aixís, al menys, tindrà un angelet que li farà minvar ab ses tendres carícies y manyagueríes les amargues penes que l' infelís ha passat dins del matrimoni.

GUILLÉM

(*ab fina ironía*) Te pláu lo seu... ¿y dñs que l' has oblidat?

ROSETA

¡Pobre Gabriell!;... son recort agre-dolç, en lo tranquil esvart de ma vida, es ni més ni menys, lo que 'l núvol lleuger y sonrosat que, al formarse al horitzó, va tornantse á pleret cendrós, blanch després é invisible al últim desvanescut ó absorvit pe 'l sol quan fent sa silenciosa via, va descapdellant sos rissos d' or per valls y per montanyes, inundantho tot de benhauransa.

GUILLÉM

(*indignantse*) ¡Oh, Roseta!; quán infelissa... quán mal te fèu aquell home que no dubtá en estrossejar ton cor, al rebutjar ta má y despreciarte perque no eras, com abans, rica!...

ROSETA

¡No ho cregues, Guillém!; tú, en semblant cas, haurfas fet segurament lo mateix: alló, va ser en un principi; quan encara 's pot dir que rajava sanch de nostre afront: ademés, era jo allavors casi una nena. Però després, nó: la conducta del home á qui vaig adorar, me fèu conéixer la perfidia del món, obrintme en cambi de bat en bat les portes del bonancible rasser del cláustre.

D.ª CARME

¡Cóm!... ¿voldrías ferte monja, filla meva, y abandonarme?

GUILLÉM

¿Y serías próu egoista pera deixarnos sols en nostra pobresa sense compartir la desgracia que?...

ROSETA

(convençuda y enérgica) ¡May, méntres aquésta duri!

GUILLÉM

¡Aixís ray! *(rihentse de sos temors.)*

D.ª CARME

¡Oh, nó, fills meus!; no 'm deixéu: jo necessito del suáu calor de vostra companyia pera no morirme d' anyorança com l' arbre vell al que, després d' haverlo desbrancat y trasplantat, li descalsan les arrels!

GUILLÉM y ROSETA

¡Visca tranquila, mamá! *(a[alagantla tendrament)*

D.ª CARME

¡Ja hi visch y, tenintvos, fins contenta!

ESCENA II

LOS MATEIXOS y EN PAU

PAU

(entrant) Quan vullgan ses mercés, l' esmorsar les espera.

D.ª CARME

¡Ets la puntualilat mateixa, Pául: ni un rellotje 't guanya.

PAU

Com lo senyoret Guillé m ha d' ésser á cal senyor notari abans de les nou y á més no están tampoch

en vaga ses merçes desde molt dejornet ¿m' entén? procuro no atrassarme...

GUILLÉM

(*bromejant pera dissimular*) Donchs, mira, Páu; desde demá no 't caldrá dur tanta prèssa perque don Cirilo m' ha donat llicencies ilimitades, despatxantme avuy mateix en séch.

D.ª CARME

(*alarmada*) Y aixó ¿per qué, fill meu?...

GUILLÉM

(*mostrant serietat*) ¡Cá!; per rés;... afiguris que m' ha dit, mamá, qu' havent rebut ahir nit una carta de Barcelona confiantli en secret que jo... no era jo, no podfa, sense menys-préu pera son despatx y sa persona, tindrem' més temps...

D.ª CARME

(*ab inquietut*) ¿Aixís, donchs, haurá sapigut?...

GUILLÉM

(*interpretant son pensament.*) Ab nostre veritable nórm, nostre tristíssim passat.

ROSETA

(*ab angouxa.*) ¿Quí haurá sigut l' imprudent...?

PAU

(*interrompentla.*) ¿L' imprudent?...: ¿quí vol que siga, senyoreta, sino lo molt bergant ¿m' entén?... aquell dimoni de D. Joan?...

D.ª CARME

(*á Pau*). No fasses judicis temeraris, Pau: ¿quí sap qui es!

GUILLÉM

(*bromejant.*) També m' ho penso jo; però...

PAU

(*indignat.*) Y es clar, senyoret, perque miri ¿m' entén? tant es cert que ses mercés tots plegats no 'n poden esperar res de bo d'aquell trapella, que ara venen á buscárleshi la feyna; y al preguntar á la bordegassa desvergonyida si convindria quelcom més á sa mestressa, m' ha contestat, befantsen: que no per ara, ni per després, ni per may!

ROSETA

Bè home; aixó no vol dir res:... podria ésser una broma pesada...

PAU

Efectivament, senyoreta, si la mossa no hi hagués afegit res més...

D.ª CARMÉ

¿Quan s' acabarà, Dèu meu, aquest Calvari que pera nosaltres comensá en lo fatal jorn de la... fugida de l' Enrich?

GUILLÉM

No 'ns hi amohiném, mare: algun dia tindrà ff aixó...

PAU

Si, si, senyoret: no s' hi encaparrin ¿m' enten? perque quan Dèu Nostre Senyor nos tanca una porta, n' obra sempre un' altra.

ROSETA

¡Ell sobre tot! (*pren la feyna y la dona á En Pau*)
Pórtala á la mosseta que la deu estar esperant

enquimerantse... (*á D.ª Cárme*) ¿Aném á es-
morsar, mamá? (*Se 'n va En Pau ab lo farcell*
de roba.)

D.ª CARME

Anéuhi vosaltres, fills meus: no tinch gana... y 'm
farfa mal...

GUILLÉM

(*animantla.*) No s'espanti; de tot eixirém...

D.ª CARME

(*negantshi.*) No, no; anéuhi: tu (*á Guillém*) fa-
rías tart... y encara que sia avuy lo darrer dia,
sías puntual y cumpleix...

ROSETA

Peró, mamá!... (*pregantla.*)

D.ª CARME

Ja 'm passaré, Roseta: (*als dos*) ja sabéu que en
quant m' afecto ó m' impresiono una mica, se 'm
tanca 'l pas de les sopes ..

GUILLÉM

(*benhumorat.*) Donchs ja que no vol venir, no n'hi
guardarém gens, perque á la taula d' En Bernat...
¿oy, Roseta?...

ROSETA

¡Oy!... ho farém aixís... (*La hi fan una graciosa*
mueca.)

D.ª CARME

¡Sempre seréu plagues!... (*rihent y contemplant-*
sels.)

(*Se 'n van En Guillém y Roseta.*)

D.ª CARME

(*al quedar sola.*) ¡Pobres!; ells prou s' esforçan en distréurem... però ¿cóm poden florir alegries hont no hi viuhem esperances? (*s' assenta y queda abismada.*)

ESCENA III

D.ª CARME y MOSSEN MANEL

MOSSEN MANEL

(*entrant*) La pau dels Apostols, sfa ab tu, Càrme?

D.ª CARME

(*ab alegra sorpresa.*) Ah! ¿ets tu, Manel?... benvingut sias! .. (*plora.*)

MOSSEN MANEL

¿Ploras...? ¿qué 't passa?

D.ª CARME

¡Sempre noves contrarietats y noves penes!

MOSSEN MANEL

¡Veyám, veyám!; explicat, Càrme. Després de tant temps de no haver pogut pujar á est poble!...

D.ª CARME

Lo cel te porta, puig avuy mateix t' hauría escrit pera que vinguesses...

MOSSEN MANEL

Aixís, d' un tret, mataré dos pardals: t' hauré estalviat feyna y...; ¡veyám; veyám!; explicat!... ¿qué 't passa?

D.ª CARME

¿Qué 'm passa?... que En Gabriel queda sense col·locació y nosaltres sense parroquians desd' avuy, perque D. Cirilo y, lo qu' es pitjor, tot lo poble, segons sembla, s' han escandalisat al sapiguer, ab nostre nom, nostra antiga deshonra!...

MOSEN MANEL

Bè, dona, no t' angunhis aixís... (*à part*) ¿Cóm descobrirli de moment?... (*alt*) ni fasses castells en l' ayre: ab los anys qu' han transcorregut desde la desaparició de l' Enrich, ja ningú 's recorda á Barcelona d' ell, ni de vosaltres...

D.ª CARME

¿Qué vols dir?... (*sorpresa y ab contrarietat.*)

MOSEN MANEL

Vull dir, Càrme, que desaparescut ó esvahit com la boyra que l' oratje arramba, lo motiu que t' obliga á ausentarte d' allá, pots tornarhi tu y tos fills sense aquell temor y vergonya de 'que vos senyalin ab lo dit, poguent en cambi, ab més camp pera correr qu' en lo trist poblet hont ara feu la viu-viu, trobar mil altres medis pera guanyarvos lo pa de cada dia.

D.ª CARME

(*ab decisió.*) ¡Oh, no Manel!; á ciutat no hi tornaré may més, mentres enteli nostre nom la taca afrontosa qu' ha estés ara fins assí mon crudel perseguidor.

MOSEN MANEL

¡No temis!...

D.ª CARME

¡Que no temi, dius tu, Manel, quan ja la fera nos
ha clavat un' altra urpada...?

MOSSEN MANEL

¿Tant t' espanta D. Joan...? (*rihent*)

D.ª CARME

¿Qué si...? (*ab horror*) son nom y sa insólita me-
moria solsament... m' esborronan: ¡véurel... quin
horror! (*cubrintse 'l rostre.*)

MOSSEN MANEL

No t' esporugueixis aixís, germana meva: pensa
que Dèu vetlla per tú!

D.ª CARME

(*abatuda*) ¿Y si m' abandona?

MOSSEN MANEL

(*sorprés*) ¿Qué dius?... ¿qu' has dit, Carme?: ¿dub-
tas tú de la Providencia divina quan per Ella,
En Guillelm no hagué d' ésser soldat y no 't
faltá ni á tú, ni als noys, en lo dolorós dia del
daltabaix, un sostre amich hont váreu soplujarvos fins que passá la turbonada, ni vos ha mancat may lo trevall necessari pera mantindre vos ab decencia?: tú, que n' has rebut probes tan palpables ¿ne dubtas ara?: ¡no sigas ingrata, Cármel!; ¡no desvariegis!

D.ª CARME

¡Oh!... perdónamel' Manel aquest instant de dubte
ó de desconfiança! He sufert tant... he plorat
tant, que ni esma 'm queda ja pera reflexionar!...

MOSSEN MANEL

¡Valor, Carme! bó y dolent, tot s' acaba en aquest món. (*profétich*) Torres més altes que la de D. Joan havém vist eslleivissarse y... ¡quí sap si s' acosta l' hora de sa cayguda!

D.ª CARME

(*pensivola*) ¡Es cert, Manel!

MOSSEN MANEL

Avuy, éll, está en lo pinacle de sa glória: son nóm, per lo qu' entench y sento á dir, es lo termómetro que senyala les alçes y les baixes á la «Bolsa»; tothom té en D. Joan fixa la mirada com si fós l' árbitre pera repartir fortunes y ¡quí sap si tot aixó, com al condemnat á mort al qui se li dona á máns plenes tot quant apeteix;... si la mateixa venjança que novament contra vosaltres maquina, será lo llamp que l' aclapári!

D.ª CARME

Tes paraules, son bálsam pera mes ferides!

MOSSEN MANEL

Coratge, dona, y no 't desanimes per tan poqueta cosa.

D.ª CARME

¿Te 'n vas ja sense ni véurer als noys? (*alsantse 'ls dos*)

MOSSEN MANEL

Ja tornaré després: ara, haig d' arribarme á l' abadía per assumptos urgents qu' interessan á vostre bondados Sr. Rector; y en quant los haja despatxat, vindré de nóu pera estarme ab vosaltres fins al darrer tren y conversar, entre tots,

de coses (*ab intenció*) que vos han de ser molt agradables... (*recalcant les paraules*)

D.ª CARME

T'esperarém á dinar...: (*carinyosa*) sobre tot no triguis, puig me deixas plena d' ànsia... (*no atrevintse á preguntarli*)

MOSSEN MANEL

Saluda als noys, mentres tant, y á En Pau...

D.ª CARME

(*despedintse de son germá quina má besará*) Ho faré: ara vaig á preparar lo menester pera que no falti ton plat al cap de taula... A revéurer, donchs.

MOSSEN MANEL

(*bromejant, ab intenció*) Com un amich, y més essent un germá, un' altre 'n porta, fésnhi posar dos. ¡Adèu!

(*Se 'n van per porta diferente Mossen Manel y D.ª Carme.*)

ESCENA IV

D. JOAN y, més tart, EN PAU

D. JOAN

(*entrá rezelós y ab mostres de cansament*) ¡Ningú m' ha conegut!;... però aquells ulls me miravan ab una insistencia .. (*intranquil*) ¡Bá... bá!; quimeres meves: me sembla que tothom havia de sorpèndrem' y delatarme;... més lo cert es que ni al baixar del tren, ni en lloch he vist á persona

nada que 'm seguís los passos... (*tranquilisantse*) Probaré l' últim esforç; si no la venço ab mes amenasses, l' ablaniré ab mes llàgrimes... (*frenètic*) ¡La vull meva .. meva!: haig de bersarla ans de fugir ó de... (*calla en sech y procura d'íssimular al véure' entrar á En Pau*) ¡Ah!; En Páu; ell me servirà d' esqué pera ferla venir...

PAU

(*entrant, distret*) ¿Cóm nos ho arreglarém pera viurer?: jo, ja soch vell y pera rés serveixo: té molta rahó mi senyora donya Carme; si 'l reverent no 'ns obra, com sempre, un nóu camí... (*adonantse de D. Joan, sense conèixerlo*) ¿qué voldrá aqueix senyor?

D. JOAN

(*escometentlo*) ¿No 'm coneixes, Pau?

PAU

(*mirántsel de fit á fit y esclafint en una riallada sarcástica*). ¿Qué si 'l conech?... ¡ja... ja... ja!; com lo mariner al vent de gròp ¿m' entén don Joan?;.. com los ceps la philoxera...

D. JOAN

(*irónich*) Feya temps que no 'ns havíam vist...

PAU

Malaguanyat que no sia encara... (*despreciatiu*)

D. JOAN

(*ab misteri*) ¿Per qué, Pau?: fal volta no ho dirás aixís dintre una estona...

PAU

(*irónich*) ¿No ho diré pas, Dèu me 'n desllíure!...

(*rihent*) ¡ja... ja... ja!... cóm qu' ha arriuat lo nostre benfactor.. de sempre!

D. JOAN

Tú m' oféns, Pau.

PAU

(*enérgich é indignat*) Sa mercé es qui ho fá ¿m' entén? profanant ara aquest lloch ab ses vils petjades!...

D. JOAN

No m' insultes y fés que la mosca no 'm puji al nas: podrías ferme oblidar de que me les hech ab un vell... y... ¡Pau... Pau!!... (*dominantse*).

PAU

(*enfadantse*) ¿Qué tants Paus y que tants Peres?.. ja ho veurá, don Joan ó don diable!: vinga per lo que vinga, sápigas que á n' assí hi sobra... (*fent que se 'n vage*).

D. JOAN

(*ab ira*) ¿Quí ets tú, vell xaruch?...

PAU

¿Quí soch?:... (*muntat en cólera*) lo bastó que bergasseja al cá imprudent que 's fica á casa d' un altre...

D. JOAN

(*furiós y amenassantlo*) ¡Oh! (*entra D.ª Càrme*) ¡Élla! (*à part y contenintse, cambiant sa actitut*) ¡Sempre hermosa!

PAU

(*à D. Joan, sense adonarse de D.ª Càrme*) ¡Ja li he dit, ¿m' entén?: vágissen ó sinó li trenco... (*calla al véurela, mossegantse 'ls llavis.*)

ESCENA V

D. JOAN y D.ª CARMED.^a CARME

(reptant carinyosament á En Pau) ¡Pau? *(recone-
guent á D. Joan)* ¡Ah! *(dominantse, alt)* ¿Don
Joan? *(reconvenintlo indignada:)* *(ab indiferen-
cia)* ¿Qué se li ofería?

D. JOAN

Dech parlar un moment á soles ab V., D.ª Cárme.
(molt agitat.)

D.ª CARME

¡Llastima de temps y de viatge, D. Joan!: no vull
ni puch rébrel'...

PAU .

(á D.ª Cárme) Es l'home crudel *(per D. Joan)*
mi senyora;.. me fa pór véurel' á n' aquí: despát-
xil'...

D. JOAN

(misteriós) Nos interessa á tots:... la hi duch no-
ticies... *(senyalant que se'n vagi En Pau.)*

D.ª CARME

(á En Pau) Vésten adins; no témis... *(Se'n va
En Pau, mirantse de reull á D. Joan: aquest ro-
mandrá abstret, fins que D.ª Cárme, després d' as-
séurers, li pregunta ab glacial accent:)* Estém ja
sols, D. Joan: ¿qué ha de dirme?...

D. JOAN

¿Qu' haig de dir-lahi, pobre de mí, sinó qu' encara la amo! (*mudant de tó al notar la indignació de D.ª Càrme*) ¿Nó?... nó?: donchs... que no me he afartat encara ab ma venjança!

D.ª CARME

¿Per aixó ha vingut?... (*severíssima*) ¡Miserable!

D. JOAN

(*frenétich*) Sí...; sí qu' ho soch y ho he sigut... però de ditxes... del cor,... d' esperances falagueres,... de tot!; porque ¿qué són sos martyris al costat dels meus?: á V., Càrme, l' han aconso-lada sos fills... son criat... ses oracions... son Dèu en Qui créu y confia!... á mí... rés, ni ningú!

D.ª CARME

¿Qué pretén?.. qué vol?

D. JOAN

¿Qué pretench?.. qué vull?: sadollarme ab son amor; béurer un glop de mel d' aqueixos llávis seus qu' en tot temps s' han desclós pera malehir-me;... rébre una... una sola mirada carinyosa d' aqueixos sos esguarts dolcíssims que m' abrusan y 'm tornan boig!...

D.ª CARME

¡Próu! ¡próu! (*imperiosa*)

D. JOAN

(*febrosench*) ¡Sí; próu, Carme!: com V. mateixa y més encara, vull acabar aqueixa llúyta qu' als dos nos aixafa y nos mata: però abans, havém de parlar...

D.ª CARME

Quánt de cinisme! (*indignada y enérgica*) ¡Vá-gissen!

D. JOAN

(*ab desfici ratllant á la exasperació*) ¡Si no per Dèu, D.ª Càrme, per Satanás ó per abdós, ascóltim!

D.ª CARME

(*horroritzada, tapantse 'l rostre*) ¡Acabi!

D. JOAN

Seré bréu... y clar... (*pausa curta.*) ¿Vol ser ma esposa, Carme? (*moviment de sorpresa en ella.*) ¡La sorprench, ¿veritat?... però, llegesca. (*Se tréu, mostrantlos á donya Càrme, varis documents que desplega y llegeix en part segons ho indiqui lo diálech.*) L' Enrich... lo marit de vosté, que sapi-gué abandonarla,... al fi, ha mort!... ¿Véu, dona? ¿véu?

D.ª CARME

(*ab inténs dolor.*) ¿Será cert? (*plorant.*) ¡Pobre Enrich!

D. JOAN

(*á part, ab gelosía.*) ¡Y encara 'l plora... malhaja! (*alt.*) Aquí té l' óbit firmat, certificat y sagellat per le Cónsul espanyol á Monte-video, qu' he pogut obtindre, gracies á mon càrrech de Diputat á Corts, posant en joch totes mes influencies y després de mil diligencies ab quánts cónsuls te Espanya á les Amériques. Lo «Fivaller» qu' arrivá ahir á Barcelona, m' ho dugué ab altres documents tots pertanyents al Enrich quin rastre havia perdut feya algún temps.

D.ª CARME

¡Quant tristos deurán ésser! (*agafa 'ls documents pera sullejarlos.*)

D. JOAN

No pera mí, Cárme, si haig de parlarli llealment, puig ab élls, poguí obrir mon cor á la esperança: ¡al fi, vosté es lliure!: després de tants anys,... pot ésser vosté ma esposa!

D.ª CARME

¿Aixó?... ¡may... may, don Joan!

D. JOAN

Oh, sí, Cárme: pensi qu' he sigut un condempnat á mort que rebo l' indult al péu mateix del cada-falch ahont debían garrotarlo. No 'm negue, donchs, sa má... ¡per pietat!

D.ª CARME

¡Jamay tal contuberni;.. ¡ans que semblant afront;.. morta!

D. JOAN

¿Per qué tant de rigor ab mí?... ¡si he sigut un mártir!... si he sofert ab vosté y per vosté... Cárme! (*ab deliri.*)

D.ª CARME

¿Ha de innovarme rés més?... (*despreciantlo.*)

D. JOAN

(*ab ira.*) ¡Y 'm desprecia?... y desperta de nóu més ires... y m' empeny á que 'm sadolli ab ma venjança?...

D.ª CARME

Ara, com ahir y com sempre!...

D. JOAN

¡Insensata!: vosté 'm llensa á la desesperació dels condemnats!... donchs, bè: ¡prepáris!: Ja les renovellades ráfagues d'aqueixa terrible llúyta entre vosté y jo, haurán arribat fins á n' aquesta casa enterbolint la passatgera calma en que l' havia deixada: á hores d' ara, déu ja sapiguer, Càrme, que son fill y vostés mateixes...

D.ª CARME

(*interrompentlo*) ¿Qué més?...

D. JOAN

(*furiós.*) ¿Qué... qué? (*placivol.*) Que seré un anyell... ó una fera sense entranyes: esculleixca (*á part.*) ¿Cóm ferla meva?

D.ª CARME

¡May n' ha tingudes!

D. JOAN

¿Veritat que sí?... ¡ah, Càrme!.. Es horrorós haverla de fer patir aixís cabalment quan, fentho, esmicolo jo mon cor!...

D.ª CARME

(*ab sequetat.*) ¡Oh, prou!... ¡vágissen' ó mano tréuerer!'

D. JOAN

(*aclaparat.*) Oh, nó, Càrme!: no m' obligui á fugir;... no 'm llensi á una presó certa y segura!

D.ª CARME

(*sorpresa y esglayada.*) ¿Qué dfu... qué ha dit don Joan?

D. JOAN

(*ajonollantse tremolós*) ¡Perdó per tot, Carme!: ahir á n'aquestes hores, era un potentat... ara, soch un pobre miserable...

D.ª CARME

(*interrompentlo ab ironia*) ¿Qué crida... y amenaza é insulta?: ¡quánta farsa! (*D. Joan s'aixeca*)

D. JOAN

(*esporuguit*) ¡Oh, no menteixo, Cármel: quan vaig maquinat ma nova persecució contra vosté, posantla en planta, era encara lo millonari; però... ahir nit... casi á rón mateix d'aixó, una baixa esferehidora que'm sorprengué traydorament y un pánich horrible, se m'engolían, ab tota ma fortuna, la meua honra!...

D.ª CARME

¡Quína comédia..., si no fós tan enutjosa, més bèn tramada!

D. JOAN

No es tal, per ma desgracia: ¡he fugit de ciutat, ans que m'agafin per estafa... arresserantme assí!...

D.ª CARME

¡Que'l crega... qui vulga!... nó jo; puig á qui comet infamies com les que vosté ha comeses, no n'hi vé d'una: déixim en páu, donchs, y vá-gissen!

D. JOAN

(*gran lluyta de sentiments*) ¡No'm fasse pérdre, Carme!... li soch franch com una criatureta: si'm nega sa hospitalitat per unes quantes hores, soch perdut...; ¡créguim!...

D.ª CARME

(*indecisa*) ¡Qué 'l crega?... ¡qué 'l perdoni?... Dèu, com jo, no li tinga en retret, D. Joan, ni un borrall tan sols de lo molt que m' hafet patir,... però ¿hostatjarlo á casa meva?: impossible... ni per un moment!...

D. JOAN

Ah!, Carme!: he sigut un boig ó un criminal si vol vosté!; però sa presencia y mon amor mateix... m' han trahit, féntine creurer ¡insensat de mí! qu' encara era jo avuy, lo D. Joan d' ahir:... li confesso ingénuament;... y puig que li confesso y vosté 'm perdona... ¡sálvim!!

D.ª CARME

(*ab generositat*) Está bè!: la cambra d' En l'au, es la més amagada de la casa: allí s' estarà vosté aquestes poques hores que 'm demana d' hospitalitat!...

D. JOAN

(*ajonollántseli als peus.*) ¡Vosté es un ángel... Carme!

D.ª CARME

(*ab sobirana dignitat.*) Soch lo que soch: aixéquis y esperi: quan estiga arreglada, l'avisaré. (*anántsen' y á parl.*) ¡Qu' es dolç, oh Verge Santa, tornar bè per mal!

(*Se 'n va.*)

ESCENA VI

D. JOAN y D. ENRICH

D. JOAN

(Frisós y recaragolantse de despit en la cadira ahont s' haurá assentat d' esquena á la porta del fondo.)
 ¡Avuy l' haig de véurer meva;... sí, meva!.. . ¡Perdut per perdut, que m' enfonzin sos brassos!...
 ¿Qué se m' endona de l' honra y de la vida, si assoleixo aqueix sol moment de ditxa, somni constant y enlluernador de tota ma existencial *(reflexiona.)*

D. ENRICH

(molt envellit: entra temerós é indecís.) ¡Al fi los hauré trobat!... ¿Quí sap si 'l reverent?... ¡pobre Manell!... quánt s' alegrá ahir al véurerm'... *(gran lluyta d' afectes.)* Lluny de Barcelona, ab los nóms cambiats, vivint modestos y apartats del tracte social ¡cóm havían de rébre mes cartes, ni sapiguer noticies meves!... ¡Pobres!; quánt haurán suferit!... *(queda pensatiu sense atrevir-se á passar endavant.)*

D. JOAN

(per éll mateix.) ¡Si jo l' hagués eternida en lloch de perseguirla com ho he fet!... ¡si les cartes se juguessen dues vegades! *(va enrahonant baix y accionant segons lo que pensa.)*

D. ENRICH

(á part, molt conmogut.) ¡Corréu, corréu llágrimes m'ies fins á rentarme del tot de mes passades cul-

pes! (*adonantse de don Joan.*) ¡Ah!; un senyor á n' aquí! (*mirántsel' ab insistencia.*) sembla 'l mateix que venia aclofat á l' altra banda de mon wagó!... (*inquiet.*) Si hauré prés malament les senyes de la casa!... (*dubtant entre si se 'n en-torna ó nó.*)

D. JOAN

(*aixecantse.*) ¡Nó... no pot ser!: ¿élla armarme un parany?: ¡es massa noble! (*adonantse de don En-rich, quedant aclaparat.*) ¡Ah!; es lo mateix del trén... ¿si será un policia?... sos ulls... sí, sí... son aquells ulls... (*procura asserenarse, girantski d' esquena.*)

D. ENRICH

(*alt.*) Dispénsim', senyor: sentiria haverme equivocat ó que la gent del poble m' haguessen jugat una broma pesada...

D. JOAN

(*á part, dominantse.*) Aqueixa véu... son rostre... (*alt.*) ¿Qué díu?

D. ENRICH

(*enrahonant y mirántsel' ab molta insistencia.*) ¿Si farà V. la mercé de dirme si es aquí ahont viu una senyora... una tal donya Carme, viuda de Vérges?...

D. JOAN

(*ab sequetat.*) Bè sap son nórm y sa casa...

D. ENRICH

¡Quanta ditxa!... ¿podría véurerla?... (*gran emoció.*)

D. JOAN

(*rabiosament gelós é irreflexiu.*) ¡Cóm! ¿fora possi-

ble qu' élla hagués concedit á un qualsevol passa-volant lo que jo no li he pogut arrabassar may ni de cap manera?

D. ENRICH

(*indignat.*) Si es cavaller vosté, respecti les virtuts d' una santa!

D. JOAN

(*encegat.*) Moltes mercés la hi deurá vosté, sens' dubte, quan aixís la defensa.

D. ENRICH

(*haventho ja reconegut y ab emoció.*) Sí... sí, Joan!;.. ¡tantes, que may podré pagárleshi!...

D. JOAN

(*á part.*) ¡Oh;... estich perdut! (*alt, fentse'l desentés.*) De modo que, per lo que ascolto, vosté es (*molt irónich.*) Don... En... rich!...

D. ENRICH

(*anantli á estrényer las máns molt afectuós.*) Sí, Joan, lo mateix: ton antich company... ton amich de sempre!...

D. JOAN

(*ab coratge.*) ¿De quánt ençá, ira dels cels! los morts ressucitan?

D. ENRICH

(*ab convicció.*) ¡D' ençá que 'ls vísus saben redimirse!

D. JOAN

(*no volguentse rendir á la evidencia.*) ¡O jo'm torno boig... ó vosté mént!

D. ENRICH

¿Mentir jo?... (*dominantse.*) ¡Bá, Joan!: déixat de ximpleses y abraça á ton antich amich!...

D. JOAN

(*desesperat.*) ¿Vosté mon amich?... digui mon butxí, y estará en lo cert!

D. ENRICH

(*gran llúyta de sentiments*) ¡Joan Joan!, ¿perqué aixís esclafas mon cor y m' exasperas?

D. JOAN

(*provocatiu*) ¿Cóm nó, si robantme á la Carme vas convertirme en una fera... condempnantme á ser, aiximateix l' home més infelís de la terra?: ¿cóm nó, si al veurel' de nóu, ab horror de mos ulls, voldría noresmenys que mes mirades fossen llamps abrusadors pera aniquilarlo y convertir en cendres aqueix cor miserable que m' detenta lo de la dóna única á la que he amat y á la qui adoro?

D. ENRICH

(*solemniat*) ¡Prou ja, D. Joan!: en altres temps, de negres recordances, li hauría signat lo rostre; avuy... lo compadesch y lo perdono!

D. JOAN

(*rihent histérich*) ¿Compadirme?... ¡ja... ja... ja!...: ¿perdonarme?... ¡Cobart!

D. ENRICH

¿Cobart...?: ¡mal llamp!.. (*dominantse y ab tendresa*) No 'm tentes Joan... y demana á Dèu qu' aparte de mos ulls lo ram de sanch, que 'ls anava á cegar de coratge...!

D. JOAN

(*ab exaltació creixent*) Sí, sí!: cobart... y felló... y vil com tot home sens' honra!

D. ENRICH

¡Oh, Dèu dels cels!...: ¡próu, D. Joan!: (*dominantse é irónich*) sols un home com V. qu' acaba de perdre honor y fortuna, guardant sencer son orgull indomable, pot parlar aixís...!

D. JOAN

(*ab ira*) ¡Maledicció! (*abatut*) ¿Es á dir que V., també... també... sap...?

D. ENRICH

(*interrompentlo*) Y ab mí, tot Barcelona y 'l món financier á n' aquestes hores: vosté, com jo anys enredera, va ser anit posat al CUADRO...! son alsament, es lo rum-rum del dia!

D. JOAN

(*á part aclaparat*) ¡Estich perdut!

D. ENRICH

(*ab noblesa*) Nó, Joan: en sa actual situació hi ha un saldo á son favor: voste pót encare salvarse!...

D. JOAN

(*ab mirada extraviada*) ¿Cóm?

D. ENRICH

Quan s' assolá ma casa... fins lo de la Càrme ho havia perdut... vilment;... no tenia ni un peso meu!: no aixís tú, Joan, á favor de quí, tan prompte com vaig saltar á terra ahir al matí, me donguí brassa de depositar en lo Banch de Barcelona la respectable suma que acreditavas (*Se*

tréu la cartera y d' adins un document que li amostará, quedantse)

D. JOAN

¿Qué més...?

D. ENRICH

(ab afecte) Y si ab aixó no n' tinguesses prou, Joan, ton amich de col-legi... jo, qué he plorat amargament los moments en que deixí d' esser home de bè... jo, l' infelis desterrat que he conegut quàn negre es lo pá de la ányorança haventlo de guanyar ab la suor del front y l' anhel d' ofegar ab éll los remordiments de la conciencia... poso á ta disposició tot mon capital pera deslliurarte de la deshonra...

D. JOAN

¡Ja... ja... ja... *(rihent bestialment é histérick)*

D. ENRICH

¡Joan, per Dèu!... *(conmogut)*

D. JOAN

(sarcástich) ¡Imbécil!: ¿jo, quin afany ha sigut enfonzarlo... jo, que l' volia mort y envilit, y qu' aixís m' ho creya... jo deure gratitut al lladre de ma ditxa?... ¡may... may!

D. ENRICH

(ab noblesa) Nó... nó, Joan, ni aixó 't demano: no t' recordes més de mí... ni sols m' esmentes... però ¡salva l' honra!

D. JOAN

(ab infernal sarcasme) ¿Parla d' honra qui va ser un estafa?

D. ENRICH

¡Oh!... (*lluytant pera dominarse*)

D. JOAN

(*prosseguint*) ¿Qui no tingué valor pera amortallarla ab son cadavre?...

D. ENRICH

(*intentant convençel'*) Més, jo, Joan, m' he redimit...: trevallant y pregant á Dèu... he merescut...

D. JOAN

¡Hipócrita!... potser estafant de nóu... robant sens' dubte, (*per lo qu' ell diu*) ¡aixó! (*li dona una bofetada*)

D. ENRICH

(*abrahonantshi*) ¡Oh!... práu (*contenintse*) ¡Déu meu!... per Vos, benehit sí! (*per D. Joan ab héroica resignació*)

(*Al soroll de la bofetada y dels crits surten D.ª Càrme, Roseta, Guilléu y en Pau quedant tots sorpresos y esverats*)

ESCENA VII

LOS MATEIXOS, D.ª CÁRME, GUILLÉU, ROSETA
y PAU

GUILLÉU

(*á don Joan.*) ¡Don Joan! (*á don Enrich.*) ¡cavaller!... en casa ajena?... (*don Enrich procura amagar-se, y, violentantse, permanecerá al fondo fins que 'l diálech ho indiqui.*)

D.ª CARME

¿Qué passa?: ¿qué ha ocorregut... don Joan? ...: ¿aixís respecta la casa quina hospitalitat?...

ROSETA

(*à En Pau*) ;Don Joan... ab un senyor aquí... y barallantse?...

PAU

(*à Roseta, per don Joan.*) ;Si ni ab los ángels podria estarhi en páu!

D. JOAN

(*rihent esbojarrat y dirigintse principalment á donya Càrme.*) ;Ja... ja... ja!... ;quina presentació mes lluhida! ;quina resurrecció mes explendent! (*irónich, signant á don Enrich en qui tots s' hi flaxan llavors.*) ¿Qué no 'l coneixen?: ¡fóu un estafa!; per aixó s' amaga!: ¡mfrinsel!; es son marit, Carme! es son pare, senyorets! (*Estupefacció general é intensa en tots élls, méntres don Joan va rihent ab lo goig del dimoni.*) ;Ja... ja... ja!...

D. ENRICH

(*donantse á coneixer y abessant primer á donya Càrme, després á sos fills, tornant als brassos d' aquélla: gran lluyta de sentiments, sense exageracions ni crits intempestius.*) Oh, no m' amago, Càrme!; ¡ploro, fills meus!: ¡Soch jo... esposa!: soch jo, bocins de mon cor!

D.ª CARME

¡Enrich... Enrich meu! (*llensántseli als brassos ab deliri.*)

GUILLÉM Y ROSETA

¡Pare! ¡pare meu! (*llensántseli als brassos ab deliri.*)

D. ENRICH

(*al cel.*) ¡Quin goig avuy! (*plorant de ditxa y de dolor ensemps.*) ¡Perdó, Càrme! (*besant-la.*) ¡perdó també vosaltres, fills meus!

PAU

(*à part y com atontat*) ¿Qué passa? ¿estich despert? (*adonantse de que donya Càrme cau desmayada, y mentres se'n va pera tornar desseguida ab un vas d'aygua, crida.*) Mi senyor don Enrich!... la senyora, se mor!... (*Aquest ab sos fills la rodejan y auxilian, sense adonarse ni cuydarse de don Joan qui aprofita la ocasió pera fugir esclafint abuns en una riallada crudel.*)

D. JOAN

¡Ja... ja... ja!: lo diable m' ha ajudat!... era lo que jo buscava;... la emoció l' ha morta: ¡Acompañémla! (*riu y fuig.*)

D. ENRICH

¡Càrme!... ¡Càrme! (*mentres l' auxilia ab inténs carinyo.*)

GUILLÉM Y ROSETA

¡Mare!... ¡mare meva!: ¡cálmis, per Dèu! (*mentres l' auxilian ab inténs carinyo*)

PAU

(*entrant ab lo vas d'aygua ab la que arruixa, tirant-lahi fortament ab los dits, durant una estoneta, lo rostre de donya Càrme.*) ¡No será res ¿m'enten-nen?: la sotracada ha sigut forta y la emoció intensa, però... qui no li feya avisarns', don Enrich?... ¡després de tants anys! (*demostra desitjos d'abrassarlo, lo que farà tan prompte com s' haja revingut donya Càrme.*)

D.ª CARME

(*revenintse poch à poch.*) ¡Enrich!... ¿es cert que 't tinch?

D. ENRICH

¡Oh, sí Cárme!: no 'm vulgas tú deixar ara!...

D.ª CARME

(*petonejantlo.*) ¡Quin plaher!.. ¡nó, no moriré!..
¡quánta ditxa! ¿veritat fills meus?... ¡Gracies,
Verge Santa!

PAU

(*carinyós.*) Mi senyora; cálmis ¿m' entén?: no es
bó...

GUILLÉM

¡Mare!; domnis, per Dèu!...

ROSETA

¡Mamá! (*abrassantla y plorant, també exitada.*)

D.ª CARME

(*à tots.*) ¡Ja m' ha passat! (*apre'antse 'l cor y dominantse després d'un suprém esforç.*) ¡No temáu!
(*moviment d'alegria en tots: á don Enrich, privant que parli.*) No 'm contes res: ara, ja 't torno á véurer, á abrassarte... á tindret' pera no témer may mes á res ni á ningú! (*se sent una mica llunyá lo tir d'un revolver.*)

D. ENRICH

(*esferchit y endevinant lo ocorregut, dirigintse á En Pau, al qui abrassava, y á En Guillelm.*) ¡Corréu!;
salváulo! (*per don Joan.*)

(*Se 'n van corrents, En Guillelm y En Pau.*)

ESCENA VIII

D. ENRICH, D.ª CÁRME Y ROSETA

D.ª CÁRME

(carinyosa y sense donarse compte de lo que li passa)
 ¡Qué vell t' has tornat lluny de mí, Enrich!
 quánt haurás sufert!... *(ab amor inténs)* M' has
 anyorat molt?

D. ENRICH

(preocupat y afectuós) Tant com ara goso, esposa
 meva!

ROSETA

¡Tants anys sense sapiguer res de V. papá!

D. ENRICH

(ab dolor) Veus' aquí mon major martyri: fòndrem
 en desitjos de sapiguer noticies vostres y no
 poguer obtindren' ni una sola!... *(molt afectat)*
 ¡Si al menys hagués pogut sapiguer en mon des-
 terro que m' perdonávau .. quantes llágrimes...

D.ª CÁRME

(interrompentlo) Deixémho córrer: lo passat... pas-
 sat sia!

D. ENRICH

¡Ets un ángel Carme!... sempre la mateixa!: aixís
 pogués dirho jo, que no hauria conegut lo que
 son los remordiments: bé es cert qu' aquestos y
 un treball honrat, m' han redimit, Cármé; que
 ma vida, desde l' jorn mateix en que trepitxi

terres d' Améica, fôu una expiació contínuu, però... ditxós qui may degué abaixar lo front ni avergonyirse devant de Dèu y dels hòmens!...

D.ª CARME

Per aixó som d' argila y som mortals, Enrich meu...

ROSETA

Deixém aquestes coses pera després, mamá... ¡quantes ne tindrem pera contarnos tots plegats en les vetlles d' aquest hivern... ¿oy papá?: ara, podria entrar adins y descansar una estona pera despres dinar... *(se senten passos afeixugats d' En Guillelm y d' En Pau)* però ¿qué veig?; qu' haurá succehit? *(esgarriantse al véurerls' entrar duhent ab molta pena y grans cuydados á D. Joan mortalment ferit, al qui deixarán en lo silló)*

D.ª CARME

(emocionada) ¡D. Joan!

D. ENRICH

(extraordinariament impresionat.) ¡Misericordia per éll, Dèu meu!

ESCENA IX

LOS MATEIXOS, GUILLÉM, PAU y D. JOAN

(En Guillelm y En Pau deixan poch á poquet y ab suavitat á don Joan en lo silló, com s' ha dit, mentres donya Càrme y Roseta surten pera tornar desseguida, duhent venes, desfiles, un coixí, etc. Les dues se posan á curarlo, auxiliantles don Enrich,

En Guillelm y En Pau. En lo rostre, cabells y robes de don Joan hi haurá taques de sanch produhides per la ferida que 's notará en son front.)

D. ENRICH

¿Se retorna? *(á son fill.)*

GUILLÉM

(signant que nó ab lo cap.) La ferida m' apar mortal, papá.

PAU

(sentenciosament, per don Joan.) ¡Sempre crudel fins ab sí mateix!

D.ª CARME

¡Don Joan; don Joan!; *(cridantlo)* ¡y no respón!..
(fentli oloar éther.)

ROSETA

(plorosa.) ¡Páu, corra á cal metje!... dígalí que vinga desseguida!...

PAU

¡Farém tart, senyoreta!; cabalment á n' aquest' hora es al defora, passa les visites á les masíes ¿m' entén? y... *(esglayantse ab la extremitut qu haurá fet don Joan.)* ¡s' está morint! *(gran rapidés.)*

ROSETA

(impacienta.) Arrívat á l' abadía...

D.ª CARME

¡Sí, Pau!; vola, vola: avisa primer al senyor Rector...

D. JOAN

(Ab les basques de la mort.) ¡Ay! *(ab mostres de sufriment, però sense esma.)*

GUILLEM

(*Alarmat y deixant de socórrer á don Joan.*) Té, Roseta: véсли donant á gotes: refréscali 'ls llávis: me n' hi salto jo (*á donya Càrme per lo que ha dit*) y torno desseguida.

(*En Guillelm se 'n va precipitadament.*)

ESCENA ÚLTIMA

LOS MATEIXOS, MOSSEN MANEL y, mes tart,

LO METJE

D. JOAN

(*ab veu casi inentiligible y ab grans afany.*) ¡Me moro!: lo cap... mal!... ¡set! (*La escena será muda durant alguns moments: tots s' esforçan en salvar la vida del pacient, sent ressaltar sense violencies ni extremitats, lo temor, la emoció y la pena que 'ls flagella. Entra Mossen Manel no adonantse fins uns instants després, de la dolorosa escena que s' está desenrotllant. Gran lluyta de sentiments y afectes en tots y creixent rapidés en lo que va succehint.*)

MOSSÉN MANEL

(*entrant rialler.*) ¿Ahont es lo convidat?: (*dirigintse envers don Enrich ab gran carinyo y tocantlo per la espatlla*) ¡próu podíá esperar-te á la estació segons convinguérem (*adonantse de lo que passa y mudant de tó.*) ¿Quina desgracia es aquesta?

D. ENRICH

(*estrenyentli les máns.*) ¡Ja ho véus!...

D.ª CÀRME

¡Conféssal', Manel!: arribas á punt (*per don Joan.*)

MOSSEN MANEL

¡Pobre! (*per don Joan, al qui socorrerà dessegnida, si bè allargant silenciosament la mà á don Enrich, li diu, contestantli.*) ¡Benvingut sías! (*prén lo pols á don Joan.*) ¡Encara viu! (*Se descubreix, tréu son breviari ó llibret de reso, salmoneja una oració y acostantse al ohido del agonitzant, de quin costat may se 'n mourá la Roseta, li pregunta esforçant la veu.*) ¡Don Joan!; ¿me coneix? (*Aquest, al sentirlo, obra 'ls ulls ab dificultat, se 'l mira extraviadament y fa que sí ab lo cap. Després dóna una mirada al entorn y reconeguent á don Enrich li allarga la mà, dihentli.*)

D. JOAN

¡Ditxós... tú... qu' has sigut... honrat! (*pausa.*)
Dèu t' ho premihi!

MOSSEN MANEL

(*solemne.*) Sa misericórdia no té límits, don Joan!

PAU

(*A Roseta, molt baix.*) ¡A mí se 'm trenca 'l cor!

ROSETA

(*A Pau, molt baix.*) ¡Pregám per éll!

D. JOAN

(*afinant per moments.*) ¡Jo 'm moro! (*vegent á donya Càrme.*) ¡Cár... me!; ¿me... per... do... na? (*aquesta li fá que sí, amarada en plor que contindrà.*)

D. ENRICH

(*molt afectat.*) ¡Cúrat', Joan!... serém com dos germans...

D. JOAN

(*ab plácida rialla.*) ¡Ah!... ¡gracies... Càrme! (*agafantli la mà, que procura besar ab fonda gratitut.*)
(*Entran En Guillé m y 'l metje prosseguint una conversa.*)

GUILLÉM

(*al metje.*) Sí, sí: als pochs segons del tir, hi havém corregut trobantlo estés en lo bassal de sang qu' ha vist al passar al caminal del hortet!...

METJE

(*A Guillé m.*) Veyám... veyám! (*se dirigeix á don Joan, quin pols prén y reconeixentlo exclama.*) ¡No hi ha remey!: es mort!

D. JOAN

(*fá un moviment violent y convulsiu, y, tot besant lo crucifix que li posa als llávis Mossen Manel, mor esclamant ab veu apagada.*) ¡Miserere mei!...
(*mor.*)

MOSSÉN MANEL

(*solemniat, donantli la absolució.*) ¡In nomini Patri et Filii et Spiritu Sancto! (*desseguida li prén una mà y li clóu los ulls, esclamant.*) ¡Dèu l' haja perdonat! (*al sentir aixó tots, mancos éll, s' ajonollan al entorn del cadávre de don Joan.*) Infelís!; tal com visqué, ha mort!: ¡tristos exemples de la VIDA MODERNA! ¡Qué Dèu, á tots, vos en desllifure!

TELÓ RÁPID

FÍ.

INSTITUT
D'ESTUDIS CATALANS
—
BIBLIOTECA

Núm. 7993

ari

Verd. 2

talge

III-1

d. 1-VI-8

es. 15m

III

VI-8

OBRAS DEL MATEIX AUTOR

Pessetas.

Mas memorias.—Cartas á un amich.	2
Articles crítichs sobre algunas de las costums catalanas (agotada . . . . .)	1
L' exemple.—Novela.	5
Guideta. " (agotada).	3
Lo segador. " (agotantse).	3
María de Montpeller. — Drama en 4 actes.	2
La vida moderna.—Drama en 3 actes	2

AR

sselas

2

1

5

3

3

2

2

Verd. 2-III -

